

אספקלריה

גליון ס"ח | אב תשפ"ד

ראי מבין כותלי המכון מדעי טכנולוגי להלכה

עורך אחראי: הרב אברהם פורמן

באספקלריית השעה

מאוצרותיו של ראש המכון הגדול רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

בתוכן

- 1..... **באספקלריית השעה**
מאוצרותיו של ראש המכון
הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א
- 8..... **מבעד לאספקלריה**
מהנעשה והנשמע בין כותלי המכון ומחוצה לו
- 12..... **בראי ההלכה**
שאלות נבחרות משולחן רבני המכון
איסלמית-פלסטר לשבת / מכונת 'ברד' בשבת / חיישי מערכת אזעקה
ומצלמות אבטחה בסביבת בית-כנסת בשבת / פתיחת מנועול טביעת
אצבע בשבת באמצעות הנחת אצבע היהודי ע"י גוי / בניית פרגולה
שתוכל לשמש גם כסוכה כשרה / עירוי מים רותחים מקומקום שבת
לתוך תבשיל שעל הפלטה או על האש / הוספת מים וקרח למאווור
מוזן בשבת / נטילת ריטלין בשבת / רפורמת החשמל בהיבט הלכתי /
חשש שעטנו בנעליים / נסיעה ברכב בשבת לצורך פק' / מבחן נהיגה
מעשי (טסט) בתשעת הימים / טיפול רפואי במים בתשעת הימים /
דלת אינטרקום בשבת / שימוש בשבת במיני-בר למים קרים ללא אישור
הלכתי / שאיבת חלב אם בשבת במשאבה חשמלית / אתר לפרסום
ספרים תורניים שיפיעל גם בשבת
- 20..... **על משמר השבת**
מקרים (ד)
- 27..... **באספקלריית העבר - ודפואה קרובה לבוא (3)**
עשרות שנות פעילות בכל תחומי שמירת ההלכה
במרכזים רפואיים ובתי-חולים
- 33..... **באספקלריית העתיד**
לייזר

פרשת עקב

בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון
ברית ה' לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום

הזה (דברים י, ח)

ופירש"י (שם): "לשאת את ארון הלוויים, לעמוד לפני ה'
לשרתו ולברך בשמו, הכהנים, והוא נשיאת כפים".

והנה אחז"ל (סוטה לח): "ותניא אידך: כה תברכו את בני
ישראל, בשם המפורש, אתה אומר בשם המפורש או אינו
אלא בכינוי, ת"ל ושמו את שמי, שמי המיוחד לי, יכול אף

בגבולין כן, נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן לשום את שמו שם,
מה להלן בית הבחירה אף כאן בבית הבחירה, ר' יאשיה אומר: אינו
צריך, הרי הוא אומר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך,
בכל מקום ס"ד, אלא מקרא זה מסורס הוא בכל מקום אשר אבוא
אליך וברכתך שם אזכיר את שמי, והיכן אבוא אליך וברכתך בבית
הבחירה, שם אזכיר את שמי בבית הבחירה".

וזה מכבר נתקשיתי מפני מה לא מייתי ליה להך קרא דכתיב "לעמוד
לפני ה' לשרתו ולברך בשמו" וגו', דמפורש ביה לכאורה דלפני ה'
מברכים הכהנים בשמו, שהוא השם המפורש?²

1. וכך עולה ממאספח"ל (ערכין יא.): "א"ר יהודה אמר שמואל: מנין לעיקר שירה מן
התורה, שנא' ושרת בשם ה' אלוך, איזהו שירות שבשם, הוי אומר זה שירה, ואימא
נשיאות כפים, מדכתיב לשרתו ולברך בשמו מכלל דברכת כהנים לאו שירות היא".

2. ועוד צ"ע דלא מייתי ליה להא דכתיב עוד בפר' שופטים (שם כא, ה): "ונגשו הכהנים
בני לוי כי בם בחר ה' לשרתו ולברך בשם ה'" וגו'.

ועוד אמרין בגמ' (סוטה שם): "תניא אידך: כה תברכו בעמידה, אתה אומר בעמידה או אינו
אלא אפי' בישיבה, נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך, מה להלן בעמידה אף
כאן בעמידה, ר' נתן אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו, מה משרת בעמידה
אף מברך בעמידה, ומשרת גופיה מנלן, דכתיב לעמוד לשרת, דחזין דאליבא דר"נ לפיין
לעמידה בנשיאת כפים מהך קרא דכתיב בפרשתנו "לשרתו ולברך בשמו", ומקשינן ברכה
לשירות. אכן יל"ע בעיקר דרשא דר"נ, דאמאי איצטריך למילף משרת גופיה שהוא בעמידה
מדכתיב בפר' שופטים (שם יח, ה) "כי בו בחר ה' מכל שבטך לעמוד לשרת בשם ה'" וגו',

ויעוין היטב במה
שאחז"ל (עירובין
יח): "וא"ר ירמיה בן
אלעזר: מיום שחרב
ביהמ"ק דיו לעולם
שישתמש בשתי

אותיות, שנאמר כל הנשמה תהלל י-ה", ובמה שפירש"י (שם): "מיום
שחרב ביהמ"ק, ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש וכו', דיו לעולם
שישתמש בשם ב' אותיות, בין לשבח לפניו בין לברך איש את חבירו,
דכתיב כל הנשמה תהלל י-ה, כלומר זה השם שכל הנשמה כולה ראו
להשתמש בו, מכלל דשם בן ארבע אותיות ושם המפורש לא לכל
הנשמה ניתן, אלא לכהנים בלבד, **דכתיב ולברך בשמו**, וכתיב ושמו
את שמי, המיוחד לי", דחזין דמייתי ליה להך קרא ד"ולברך בשמו"
ודריש ליה לברכת כהנים בשם המפורש, ואח"כ הביא להא דדרשין
בברייתא "ושמו את שמי, שמי המיוחד לי".

והא בהך קרא גופא דיליף מיניה ר"נ להקיש מברך למשרת כתיב להדיא "לעמוד לפני ה'
לשרתו", ותו דאמאי איצטריך כלל להקיש מברך למשרת, ואמאי לא דריש ליה להך קרא
דכתיב "לעמוד" וקאי נמי על מה דכתיב "ולברך בשמו".

לקראת ימי בין-הזמנים והיציאה לשבתות נופש

הוראות שימוש במקררים ללא התקני שבת במדור 'על משמר השבת' - מקררים (ד)

מיראת שמים" הר"ז ע"ד דאמרינן (ב"מ קז: וכ"א ב"ב קמד: וע"ז שם⁵): "דא"ר חנינא: הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים, שנא' צינים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם". דכשם דהתם הפי' הוא שכל המאורעות הבאים על האדם הם בגזירת שמים מלבד צינים פחים הנתונים כביכול לבחירתו כך גם כל מידותיו, טבעו וצורתו, של אדם הם בגזירת שמים מלבד מה שנוגע ליראת שמים הנתון לבחירתו⁶.

אמנם אולי אפשר לפרש בדרך נוספת עפ"י משאחז"ל עוד (ברכות שם): "והא"ר חנינא משום רשב"י: אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנא' יראת ה' היא אוצרו". די"ל בזה, דהא דיראת שמים היא כביכול האוצר הגדול והחשוב ביותר אצל הקב"ה, שאותו בלבד הוא מטמין ושומר בבית גנזיו, היינו משום שזהו הדבר היחידי בבריאה כולה שהקב"ה נצרך כביכול להשיגו מאחרים, מילודי אשה קרוצי חומר⁷, ואינו יכול להשיגו בעצמו, וכמשל למלך בשר ודם שמטמין ושומר באוצרותיו רק דברים נדירים ביותר שא"א לו להשיגם דבר יום ביומו⁸.

דלפי"ז יש מקום לפרש ד"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" היינו ש"הכל בידי שמים", הבורא ית"ש שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ויכול לעשות כרצונו ככל אשר יחפוץ, "חוץ מיראת שמים", שהוא הדבר היחיד שכביכול אינו בידו והוא נצרך כאמור להשיגו מאחרים.

ומעתה י"ל דהיינו דדרשינן הכי מדכתיב "ועתה ישראל מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוך", שהדבר היחיד שכביכול הקב"ה שואל ומבקש מעמנו, כי אין בידו להשיגו לבדו, הוא יראת שמים⁹, ומכאן דרשו רבותינו ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"¹⁰.

5. אמנם במק"א (כתובות ל). הובא כן מברייטא, דאמרינן התם: "והתניא: הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים" וכ'.

6. וכפי שכבר כתבו התוס' בכ"מ (ב"מ שם, ד"ה צינים; ב"ב שם, ד"ה חוץ; ע"ז שם) לחלק בין "הכל בידי שמים" של מאורעות הבאות על האדם, שע"ז אמרינן "חוץ מצינים פחים", לבין "הכל בידי שמים" של מידות האדם, שע"ז אמרינן "חוץ מיראת שמים".

7. וע"ד שישד הפייטן (בחזרת הש"ץ לשחרית של יוה"כ פ): "אשר אומץ תהילתך בטפסרי טוהר, בידודן ידודון, בכרובי כבוד, בלגיוני להב, וקדושתך בפיהם, ורצית שבח ממעוטי ימים, נשויי טובה, שבעי רוגז, עגומי נפש, והיא כבודך". ועד"ז יסד הפייטן (בחזרת הש"ץ למוסף של יוה"כ פ) באורך יותר בפיוט "אשר אימתך".

8. ואחז"ל (שבת קה): "אר"ש בן פזי אריב"ל משום בר קפרא: כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו, שנא' נודי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך", וכתב ע"ז המהרש"א (חדא"ג שם): "וענין שסופרן הקב"ה ומניחן בבית גנזיו כו', ר"ל דמחשיב ליה בכלל יראת שמים, כדאמרינן דאין לו להקב"ה באוצרו אלא יראת שמים כו'".

9. וראיתי בס' 'אמרי-פנחס' להרה"ק ר"פ מקאריין זי"ע (הנדמ"ה, ב"ב תשס"ג, ח"א, פר' עקב, אות תכא) ובס' 'ערבי-נחל' (פר' עקב, ד"ה ועתה ישראל) שגם הם פירשו כ"א לפי דרכו באופנים שונים ד"מה ה' שואל מעמך" היינו כביכול במה שאין לו בעצמו, יעו"ש בדבריהם.

10. ויש להסמיק לזה גם את מה שאמר דהע"ה (תהילים קמז, יא): "רוצה ה' את יראי את המיחלים לחסדו".

וראיתי בשעה"צ (סי' קכח, בהגהה ע"ד הרמ"א שם סמ"ד) שכתב: "ודע, דנשיאת כפים בחו"ל הוא ג"כ מדאורייתא, וכן העתיקו כל הפוסקים מימרא דריב"ל וכו', ודלא כמו"ק שמצדד דמדאורייתא הוא דווקא במקדש, ששגה בזה, ואישתמיטתיה ספרא פ' שמיני פסקא ט"ז וספרי פ' שופטים פסקא נ"א ע"ש וכו', וגם פשטא דקרא (דברים י) ולברך בשמו עד היום הזה משמע שנוהג תמיד". ולפי דבריו צ"ל דהא דכתיב "ולברך בשמו" לא קאי על מה דכתיב לעיל מיניה "לעמוד לפני ה' לשרתו", דהא הוא מפרש לפי דרכו ד"עד היום הזה" היינו אפי' בחו"ל בזה"ז, ולא דווקא "לפני ה'", וא"כ מתפרש הכתוב לצדדין, "לעמוד לפני ה' לשרתו" - לעבודה בביהמ"ק לפני ה', "ולברך בשמו עד היום הזה" - לנשיאת כפים שנוהגת תמיד עד היום הזה גם בחו"ל³. ולפי"ז הרי בוודאי א"א לפרש ד"ולברך בשמו" היינו בשם המפורש, דהא בגבולין אין מברכים בשם המפורש⁴, וצ"ע בזה.

ועתה ישראל מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוך וגו' (שם, יב)

ופירש"י (שם): "רבותינו דרשו מכאן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". והוא ממה שאחז"ל (ברכות לג): "וא"ר חנינא: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנא' ועתה ישראל מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה". וצ"ב קצת כיצד דרשו הכי מהך קרא.

והנה הפירוש הפשוט בהא דאמרינן "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" הוא דיראת שמים אינה מן הדברים שנגזרו על האדם מראש, אלא היא נתונה ומסורה לבחירתו, וכדפירש"י (ברכות שם): "הכל בידי שמים, כל הבא על האדם ביד הקב"ה הוא, כגון ארוך, קצר, עני, עשיר, חכם, שוטה, לבן, שחור, הכל בידי שמים הוא, אבל צדיק ורשע אינו בא ע"י שמים, את זה מסר בידו של אדם ונתן לפניו שני דרכים, והוא יבחר לו יראת שמים". וכן מתבאר גם מדברי התוס' (ע"ז ג: סוד"ה שומר) שכתבו: "והא דאמרינן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, התם מיירי במה שנגזר עליו בשעת יצירה, כגון גבור או חלש, עני או עשיר, חכם או טיפש, אבל צדיק ורשע לא, כי שני דרכים נתונים לפניו הטוב והרע".

דהיינו שביסודם של דברים הרי הא דא"ר חנינא "הכל בידי שמים חוץ

3. ולפי דרך זו לא קשיא מה שנתקשנו בהערה הקודמת אמאי איצטריך ר"נ להקיש מברך למשרת לענין עמידה בנשיאת כפים, ואמאי לא דריש להא דכתיב בהך קרא דברשתנו "לעמוד" דקאי נמי על מה דכתיב "ולברך בשמו", דהא לפי"ז באמת הא דכתיב "לעמוד" קאי רק על מה דכתיב "לשרתו" ולא על מה דכתיב "ולברך בשמו". אך אכתי לא נתיישבה הקושיא הראשונה שנתקשנו בה, אמאי לא סגי ליה בהא דכתיב בהך קרא גופא לגבי משרת "לעמוד לפני ה' לשרתו", ואיצטריך למילף למשרת שהוא בעמידה מקרא דכתיב "לעמוד לשרת".

4. ואולי יש מקום לומר לפי"ז דהא דכתיב "ולברך בשמו" מתפרש קצת כדרך הרגילה כיום בלשון המדוברת, ד"לברך בשם" היינו להביא ברכתו של אחר בשם המברך, וממילא הפי' בזה שהכהנים הם שלוחיו של מקום, שיש להם הזכות והכח לברך את ישראל בשמו של הקב"ה, וע"ד דכתיב בפר' נשא (במדבר ו, כז): "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם", ופירש"י (שם): "ואני אברכם, לישראל, ואסכים עם הכהנים", ויל"ע בזה אם אפשר לפרש כן.

פרשת ראה

בכל מקום, ע"כ זה מעשר אחר הוא". וגם הרמב"ם (סה"מ, מ"ע קכח, פ"ו מהל' מתנו"ע ה"ג ובריש הל' מע"ש) והחינוך (מצ' תעג) הביאו הך קרא למצוות הפרשת מעשר שני, יעוייש"ה בדבריהם.

אבל מצוות הפרשת מעשר עני בשנה שלישית ובשנה שישית לא נתפרשה לכאורה להדיא בתורה¹², ואין לנו ע"ז אלא הך קרא דכתיב

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א בשיחה תורנית עם כ"ק מורן האדמו"ר ממכנובאק שליט"א

בפרשתנו: "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך, ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו" וגו', דמוקמין לה למצוות הפרשת מעשר עני, וכמש"כ הרמב"ם (סה"מ, מ"ע קל): "שציוונו להוציא

12. ובאמת כבר נרמזה הפרשת מעשר עני גם בפרשת וידוי מעשרות שבפר' כי-תבוא, דכתיב התם (דברים כו, יב): "כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ואלמנה ואכלו בשעריך ושבעו" וגו', וכמו שפירש"י (שם): "שנת המעשר, שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה וכו', ובא ולימדך כאן בשנה השלישית שאין נוהג מאותן שני מעשרות אלא האחד, ואי זה, זה מעשר ראשון, ותחת מעשר שני יתן מעשר עני, שנא' כאן ונתתה ללוי את אשר לו, הרי מעשר ראשון, לגר ליתום ואלמנה, זה מעשר עני". וגם הרמב"ם (פ"ו מהל' מתנו"ע ה"ד) כתב בסו"ד: "ועליו נאמר כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר". וכבר איתא הכי בגמ' (ר"ה יב): "מנה"מ, אריב"ל כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר, שנה שאין בה אלא מעשר אחד, הא כיצד, מעשר ראשון ומעשר עני ומעשר שני יבטל, או אינו אלא אף מעשר ראשון נמי יבטל, ת"ל ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם הקישו הכתוב לנחלה, מה נחלה אין לה הפסק אף מעשר ראשון אין לו הפסק", ופירש"י (שם): "מנה"מ, דבשלישית אינו נוהג בה מעשר שני, שנה שאין נוהג בה אלא אחד מן המעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה, הא כיצד, מעשר ראשון, יתן בדרך שנתן עד הנה, ומעשר עני, יוסיף במקום מעשר שני, דכתיב לגר ליתום ואלמנה, והוא מעשר עני".

אך מ"מ בהך קרא דפר' כי-תבוא לא נכתב כן כלל בלשון ציווי, אלא בלשון סיפור דברים בעלמא, דפי' הכתוב הוא שכאשר תכלה ותגמור לעשר ולהפריש את כל המעשרות בשנה השלישית שהיא שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני המעשרות שבשנים שלפניה, והוא מעשר ראשון, שמצטרף עמו בשנה זו גם מעשר עני, וכבר נתת המעשרות של שנה זו כדינם, את המעשר ראשון ללוי ואת המעשר עני לעניים לגר ליתום ואלמנה, יש לך להתוודות על כך, וכשם שגרמז כן גם בנוסח הוידוי עצמו, דכתיב (שם, יג): "ואמרת לפני ה' אלהיך וקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ואלמנה" וגו', ופירש"י (שם): "ולגר ליתום ואלמנה, המעשר עני", ומקורו בדברי הספרי (שם, פס' ז), וכ"כ גם הרמב"ם (פי"א מהל' מע"ש ה"ב). ומה"ט לא נזכר כלום מהך קרא דפר' כי תבוא בסה"מ להרמב"ם (מ"ע קל) ובדברי החינוך (מצ' תעד), שאינם אלא דרך סיפור דברים ולא בדרך ציווי כלל.

מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך, ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו וגו' (שם יד, כח-כט)

מכאן למדנו מצוות הפרשת מעשר עני והנה הך קרא אתיא לעיקר מצוות הפרשת מעשר עני,

שלא מצינו בשום מקום אחר בתורה מלבדו שנצטוונו ע"ז.

דהנה מצוות הפרשת מעשר ראשון כתיבא בפר' קרח (במדבר יח, כא): "ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם", וכן כתיב להלן מיניה (שם, כד): "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללויים לנחלה" וגו', דמייירי במעשר ראשון, כדפירש"י (שם): "אשר ירימו לה' תרומה, הכתוב קראו תרומה עד שיפריש ממנו תרומת מעשר". וכ"כ הרמב"ם (סה"מ, מ"ע קכז): "שציוונו להוציא המעשר מצמח הארץ, והוא אמרו יתעלה כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה"¹¹, וכבר ביאר הכתוב שהמעשר הזה ללויים וכו', וזה הוא הנקרא מעשר ראשון וכו'. ועוד כתב הרמב"ם (ריש הל' מעשר): "אחר שמפרישין תרומה גדולה מפריש אחד מעשרה מן הנשאר, וזה הוא הנקרא מעשר ראשון, ובו נאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה', והמעשר הזה ללויים זכרים ונקבות, שנאמר ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה". ועד"ז כתב גם החינוך (ריש מצ' שצה) עיי"ש.

ואילו מצוות הפרשת מעשר שני ילפינן מדכתיב בפרשתנו ראה (דברים שם, כב-כג): "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה, ואכלת לפני ה' במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירושך ויצהרך" וגו', וכמו שפירש"י (שם, כג): "ואכלת, זה מעשר שני, שכבר למדנו ליתן מעשר ראשון ללויים, שנא' כי תקחו מאת בני ישראל וגו', ונתן להם רשות לאכלו בכ"מ, שנא' ואכלתם אותו

11. ויש דפוסים מסה"מ להרמב"ם שזכר בהם מקור אחר למצות הפרשת מעשר ראשון, מהא דכתיב בסו"פ בחוקותי (ויקרא כז, ל): "וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא קודש לה". ובסה"מ להרמב"ם מהדו' פרנקל הדפיסו את שני הפסוקים. וגם בדברי החינוך (ריש מצ' שצה) נזכרו שני הפסוקים. אמנם בפירש"י עה"ת (שם) מבואר דהך קרא דוכל מעשר הארץ וגו' במעשר שני הכתוב מדבר, ומקורו בתו"כ (שם).

וכבר השיג ע"ז הרמב"ן (בהשגותיו לפרש"י ב"ב בשה"מ) דלא הוכשר בעיניו מש"כ הרמב"ם במ"ע קכז, שמצוות מעשר ראשון ילפינן מהך קרא דפר' בחוקותי, שהרי הכתוב הזה במעשר שני, דכתיב ביה קודש לה', וכתיב עליה ואם גאול יגאל איש ממועשרו וגו', ואילו מעשר ראשון אינו קודש כלל ולא נפדה. וכן השיג עליו גם הרשב"ץ (זהר הרקיע, עשין נו). ויש לציין גם לדברי הרמב"ם עצמו (פ"ו מהל' מתנו"ע ה"ג) שכתב: "ואח"כ מפריש מן הנשאר אחד מעשרה, והוא הנקרא מעשר שני, והוא לבעליו אוכלין אותו בירושלים, ועליו נאמר ואם גאול יגאל איש ממועשרו" וכו'. ובמנ"ח (ריש מצ' שצה) כתב שהרמב"ם בסה"מ לא הזכיר הפסוק דפר' בחוקותי (דכפה"נ היו בידו מן הדפוסים שנדפס בהם הפסוק בפר' קרח), ורק הסמ"ק (מצ' קפו) הביא פסוק זה, כמו שהביאו החינוך, והוא מפרש בדברי הרמב"ן שכוונתו להשיג על הסמ"ק.

ועי' בפ' מגילת אסתר (על השורשים שבסה"מ שם), שדן בדברי הרמב"ן שהשיג על הרמב"ם, ובסו"ד כתב ד"ל שגם הרמב"ם חזר בו, ובהל' מעשר לא הזכיר אלא רק את הפסוק שבפר' קרח. וראה עוד בציונים לסה"מ של הרמב"ם מהדו' פרנקל שם.

וע"ע גם בפ' הגר"פ פערלא לסה"מ לרס"ג (עשה פו, פז, פח, בתחילת דבריו), שעמד על כך דמקרא דפר' קרח אכתי לא שמעינן לשון ציווי בעמוד ועשר, והשווה זאת למצות הפרשת מעשר עני ולמצות מעשר בהמה, יעוייש"ה מש"כ בזה.

אמנם באמת צ"ב בכל עיקר הדרשא, דמנ"ל שגם שנה שישית היא שנת מעשר עני ושנת השביעית שלאחריה

היא שנת הביעור, והא בקרא דבפרשתנו כתיב "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא" וגו'¹⁴, וא"כ לא שמעין לכאורה אלא רק לגבי שנה שלישית של שמיטה¹⁵.

ועכצ"ל דהא דכתיב "מקצה שלוש שנים" מפרשין לה על כל שלוש שנים של כל שמיטה, דהיינו בשנה השלישית שמתחילת השמיטה ובשנה השלישית שלאחריה שהיא השנה השישית. וכמש"נ מתו"ד הרמב"ם (סה"מ שם) שכתב: "שציוונו להוציא מעשר עני בכל שנה שלישית מן השמיטה, ובשלישית שאחר כל שלישית, כלומר בכל שישית מן השמיטה ג"כ".

ונראה דזה הביאור בהא דאיתא בירושלמי (מע"ש פ"ה ה"ג): "כתיב מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשערך [ולפי גי' הגר"א שם: כתיב בשנה השלישית והנחת בשערך], יכול פעם אחת בשבוע את חייב להוציא את המעשרות ולהוציא מעשר עני, ת"ל מקצה שלוש שנים, אחת לשלוש שנים ולא אחת לשבע, אלא בשלישית ובשביעית [לכאורה צ"ל ובשישית, וכ"ה גי' הגר"א שם] שני פעמים בשבוע". והיינו דמעיקרא קס"ד דמקרא דכתיב "מקצה שלוש שנים" לא שמעין אלא מצוות הפרשת מעשר עני בשנה שלישית של שמיטה ומצוות ביעור בשנה שלאחריה, וע"ז קאמר התם יכול דרך פ"א בשבוע דהיינו בשנה שלישית של שמיטה חייבים להוציא את המעשרות ולהוציא מעשר עני¹⁶, ואין לנו שום מקור למצוות הפרשת מעשר עני גם בשנה שישית ומצוות ביעור מעשרות בשנה שלאחריה, ומשני עלה ת"ל מקצה שלוש שנים, דמפרשין לה דלא מיירי רק בשנה שלישית של שמיטה, שאין מפרשים מעשר עני אלא פ"א בשבוע, אלא הפי' הוא אחת לשלוש שנים, דהיינו שבכל שלוש שנים נקבעת השנה השלישית לשנת מעשר עני¹⁷, וממילא ידעין שהשנה השלישית והשנה השישית שבכל שמיטה הן שנות הפרשת מעשר עני והשנים שלאחריהן הן שנות הביעור¹⁸.

מקראי דפר' ראה, דלפי שיטתו הך קרא אתא למצוות הפרשת מעשר עני ולא למצוות ביעור מעשרות. וכבר עמד בזה המנ"ח (מצ' תרז) שהרמב"ם והחינוך לא הזכירו כלל מצוות ביעור מעשרות אלא רק מצוות וידוי מעשרות. וע"ע בזה במש"כ הגר"פ פערלא על סה"מ לרס"ג (עשה צ, ד"ה ועדיין). ובמק"א הארכנו בזה הרבה, ואכ"מ.

14. וגם בקרא דפר' כי-תבוא כתיב "כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר", כמו שהבאנו לעיל בהע' 12.

15. וכדמשמע גם מתוך פירש"י הן בפרשתנו והן בפר' כי-תבוא. וכ"ה בתיב"ע בפר' כי-תבוא (שם): "ארום תשיצון לעשר את כל מעשר עללתך בשנת תליאתה דשמיטתא".

16. ואפשר דכוונת הירושלמי בהא דאמרין "להוציא את המעשרות" למצוות ביעור מעשרות בשנה שלאחר השנה השלישית, ובהא דאמרין "להוציא מעשר עני" היינו לעיקר מצוות הפרשת מעשר עני בשנה שלישית.

17. ולפי גי' הגר"א שם א"ש טפי, דמעיקרא קאי אקרא דפר' כי-תבוא דכתיב "בשנה השלישית", ומשו"ה קס"ד דהיינו רק בשנה שלישית של שמיטה ותו לא, ולבסוף קמהדר דמקרא דפר' ראה דכתיב "מקצה שלוש שנים" משמע בכל שנה שלישית, והיינו ב"פ בכל שמיטה בשנה שלישית ובשנה השישית. אכן צ"ב דהגר"א לא מחק שם התיבות "והנחת בשערך" דכתיבי בפר' ראה ולא בפר' כי-תבוא.

18. ועי' בפ' המלבי"ם בפרשתנו ובפר' כי-תבוא (שם), שכתב לפרש דהך קרא דכתיב

מעשר עני בכל שנה שלישית מן השמיטה, ובשלישית שאחר כל שישית, כלומר בכל שישית מן השמיטה ג"כ, והוא אמרו יתעלה מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר וכו'. וכ"כ עוד הרמב"ם (פ"ו מהל' מתנות ע"ה ד'): "אבל בשלישית ובשישית מן השבוע אחר שמפרישים מעשר ראשון מפריש מן השאר מעשר אחר ונותנו לעניים, והוא הנקרא מעשר עני, ואין בשתי שנים אלו מעשר שני אלא מעשר עני, ועליו נאמר בתורה מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשערך ובא הלוי וכו'". וכ"כ גם החינוך (מצ' תעד) עיי"ש. והיינו שהם מפרשים דהא דכתיב התם "תוציא" היינו תפריש מעשר עני ותנתנו לעניים¹³.

13. והן אמת שבפירש"י עה"ת פי' להך קרא דבפרשתנו דמירי במצוות ביעור, וז"ל: "מקצה שלוש שנים, בא ולימד, שאם השהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושנה השנייה, שיבערם מן הבית בשלישית, ובא הלוי, ויטול מעשר ראשון, והגר והיתום, ויטלו מעשר שני שהוא של עני של שנה זו" וכו'. ומקורו לכאורה בדברי הספרי (שם, פ"ס נז) דדרשין ליה למצוות ביעור. וכן משמע גם מדרשת הספרי בפר' כי-תבוא (פ"ס י). וכך עולה לכאורה גם מסוגיית הירושלמי (מע"ש פ"ה ה"ג) עיי"ש. דלפי"ז הא דכתיב "תוציא" היינו להוציא מרשותו כל המעשרות שעדיין לא הופרשו ולבערם. אך מ"מ גם לדעת רש"י בהכרח צ"ל דלפינן נמי מהתם למצוות הפרשת מעשר עני, שלא מצינו שנצטוונו עליה במק"א, ושמעין לה מאה דכתיב התם "ובא הלוי וגו' והגר והיתום והאלמנה אשר בשערך ואכלו ושבעו", דהיינו שבשנה השלישית מפרשים מעשר ראשון ללוי ועוד מעשר נוסף שהוא מעשר עני לגר וליתום ולאלמנה, כדפירש"י שם.

ובהא דאיצטרך רש"י לפרש הך קרא ד"תוציא את כל מעשר תבואתך" דכתיב בפרשתנו למצוות ביעור מעשרות י"ל דהיינו משום דהוה קשיא ליה הא דכתיב "מקצה שלוש שנים", דמשמע דהיינו לסוף שנה שלישית, כדכתיב להלן מיניה (שם טו, א): "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה", דמירי בשמיטת כספים שהיא בסוף השנה השביעית, וכמו שתרגם אונקלוס (שם): "מסוף שבע שנים" וכו', ועי' בדברי הרמב"ן (שם) שדן אם אפשר לפרש לשון "מקץ" על תחילת השנה, ושבו כתב ע"ז: "ועל דעת רבותינו מקץ בסוף השבוע, ולא ידבר הכתוב אלא בשמיטת כספים, יאמר מסוף כל שבע שנים הנמנים לכם תעשו שמיטה, שישמוט כל בעל משה ידו, ולכן אמרו שאין שביעית משמטת אלא בסופה", וכבר ציין הרמב"ן בהמשך דבריו להא דכתיב נמי בפר' וילך (שם לא, י) לענין מצוות הקהל: "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות", דהיינו נמי לסוף שבע שנים בתחילת השנה השמינית. והשתא אי מיירי בקראי דפר' ראה במצוות מעשר עני הרי אינה לסוף השנה השלישית אלא מתחילתה, ומשו"ה פירש"י דהך קראי מיירי במצוות הביעור שהיא בשנה הרביעית שלאחר השנה השלישית, וכמבואר בפירושו בפר' כי-תבוא על סוד דברי הספרי דמפרשין להא דכתיב "מקצה שלוש שנים תוציא" ע"ד דמפרשין להא דכתיב לענין הקהל "מקץ שבע שנים" עיי"ש.

אמנם עי' בפ' האב"ע בפרשתנו דפי' הך קרא לענין מצוות הפרשת מעשר עני, ולא הזכיר כלום ממצוות ביעור מעשרות, והוא מפרש לפי דרכו דהא דכתיב "מקצה שלוש שנים" היינו בתחילת השנה השלישית, וכמש"כ שם: "מקצה שלוש שנים, זה מעשר שלישי, ולא יוציא בשנה הזאת מעשר שני וכו', מקצה, תחילה, וזה של שלוש שנים יקרא מעשר עני" וכו'. וע"ע במה שפי' האב"ע לענין שמיטת כספים, דהא דכתיב "מקץ שבע שנים" היינו בתחילת השנה, והו"ד בדברי הרמב"ן (שם) שדן בזה, ובמש"כ התומים (ס"ז סוסקכו"ו) ע"ד האב"ע, וכן במה שפי' האב"ע בפר' וילך גם לענין מצוות הקהל, ד"מקץ שבע שנים" האמור שם היינו תחילת השנה, וע"ב בכוונתו, ואכמ"ל.

וראה עוד בזה במה שפירש"י בר"פ מקץ (בראשית מא, א): "ויהי מקץ, כתרוממו מסוף, וכל לשון קץ סוף הוא", ובמה שדן בדבריו הרא"ם (שם), וכן במה שכתבו ע"ז בדעת זקנים מבעלי התוס' (שם). ומ"מ א"ש לפי"ז הא דאיצטרך רש"י לפרש קרא ד"מקצה שלוש שנים תוציא" לענין ביעור מעשרות וכמש"נ, דהא לפי פירושו כל לשון קץ סוף הוא.

ועוד אפשר דהוה קשיא ליה לרש"י הא דכתיב בפרשתנו "תוציא את כל מעשר תבואתך", דאי מיירי רק במצוות הפרשת מעשר עני הול"ל "תוציא את מעשר תבואתך", ותיבת "כל" ל"ל. ועי' בפ' החזקוני (שם) שנראה מדבריו שהוא מפרש דע"י הפרשת מעשר עני בשנה השלישית נשלמות כל המעשרות, דהיינו מעשר ראשון ללויים שמפרישים בכל שלושת השנים, ומעשר שני בראשונה ובשניה, ומעשר עני דהשתא משלים לכולהו. אכן לפירש"י הך "כל" אתא למימר דלאחר השנה השלישית יש להוציא מן הבית את כל המעשרות כולם אפי' של שנה ראשונה ושניה שעדיין לא הפרישם עד עתה או שהפרישם ולא נתנם.

ומ"מ בדעת הרמב"ם והחינוך נראה שהם מפרשים הך קרא למצוות הפרשת מעשר עני גרידא. ולכשתידוק בכל דברי הרמב"ם בפ"א מהל' מע"ש תשכח שלא הזכיר שם כלל

מעשר שני נוהג בכל השנים ומתוכן הוציאה התורה שבשלישית ושישית מפרשים מעשר עני

ועכ"פ לאור מה שנתבאר במקור הילפותות למצוות הפרשת מעשר שני ולמצוות הפרשת מעשר עני עולה דמצוות הפרשת מעשר שני כתיבא בקרא בסתמא, שלא נתפרשו שנים מיוחדות שבהן נוהגת מצוות הפרשת מעשר שני, ומשמע שהיא נוהגת בכל שנה ושנה, ואילו לגבי מצוות הפרשת מעשר עני פירש לנו הכתוב שהיא נוהגת בשנה שלישית ובשנה שישית של שמיטה.

ויסוד הדברים הוא, דמעיקר מצוות הפרשת מעשרות הוא להפריש בכל שנה ושנה מעשר ראשון ללויים, ולהוסיף עליו מעשר שני שנאכל בירושלים, אשר כשמו כן הוא, מעשר שהוא שני למעשר ראשון, אלא דאתו קראי דמעשר עני לאשמועינן שבשנה שלישית של שמיטה ובשנה שישית של שמיטה נדחה המעשר שני שבכל שנה ומפרישים במקומו מעשר עני¹⁹.

כך משמע מדברי הרמב"ם בכמה מקומות וכך מתבאר לכאורה מתו"ד הרמב"ם (פ"ו מהל' מתנו"ע הלכות א-ד) שכתב: "וזה הוא סדר הפרשת תרומות ומעשרות, אחר שקוצר זרע הארץ או אוסף פרי העץ ותגמר מלאכתו מפריש ממנו אחד מן החמישים, וזה הוא הנקרא תרומה גדולה, ונותנה לכהן וכו', ואח"כ מפריש מן השאר אחד מן העשרה, וזה הוא הנקרא מעשר ראשון, ונותנו ללוי וכו', ואח"כ מפריש מן השאר אחד מעשרה, והוא הנקרא מעשר שני, והוא לבעליו אוכלין אותו בירושלים וכו', על הסדר הזה מפרישין בשנה ראשונה מן השבוע ובשנה וברביעית ובחמישית, אבל בשלישית ובשישית מן השבוע אחר שמפרישים מעשר ראשון מפריש מן השאר מעשר אחר ונותנו לעניים והוא הנקרא מעשר עני" וכו'. דמשמע שסדר הרגיל של הפרשת תרומות ומעשרות הוא בהפרשת מעשר שני לאחר מעשר ראשון, אלא שבשנה שלישית ושישית משני השבוע משתנה הסדר ומפרישים במקומו מעשר עני.

במעשר עני "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך" וגו' קאי אקרא דכתיב לעיל מיניה (שם יד, כב) במעשר שני "עשר תעשר את כל מעשר תבואתך היוצא השדה שנה שנה", דהא דכתיב גבי מעשר שני "שנה שנה" היינו שנה אחר שנה, שמפרישים מעשר שני שתי שנים רצופות זו אחר זו, וע"ז אמר קרא "מקצה שלש שנים" וגו', דהיינו שבשנה השלישית שלאחר כל שתי שנים רצופות של מעשר שני באה שנת מעשר עני שלאחריה שנת הביעור. וע"ע פ"י עמק הנצי"ב (על הספרי פ"ר ראה שם) שנראה מדבריו דכוונתו לרמז כן גם בהא דכתיב פ"ר כי תבא "בשנה השלישית שנת המעשר", ד"בשנה השלישית" היא כמשמעה, ו"שנת המעשר" לאתויי שנה שישית של שמיטה.

19. וא"ש הא דילפינן בגמ' (ר"ה יב:) מקרא דשנת המעשר שהיא שנה שאין בה אלא מעשר אחד, כמו שהבאנו לעיל בהע' 12, ופירש"י (שם): "שנה שאין נוהג בה אלא אחד, מן המעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה", ועד"ז פירש"י גם בפ"ר כי-תבוא (שם): "שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה", דהיינו משום דנקטינן שבכל שנה ושנה נוהגים ב' מעשרות קבועים של מעשר ראשון ושל מעשר שני, ובשנת המעשר שהיא שנה שלישית של שמיטה ושנה שישית של שמיטה אין נוהג אלא רק מעשר אחד מן המעשרות הקבועים שהוא מעשר ראשון, ואילו מעשר שני נדחה מפני מעשר עני. וביותר א"ש הא דאיצטריך התם למילף דדוקא מעשר שני מתבטל בשנים אלו ולא מעשר ראשון, ומשום דביסוד דינן שווים ב' המעשרות הללו, שהם מעשרות קבועים שנהגים בכל שנה ושנה, וממילא קס"ד שכשם שמעשר שני נדחה מפני מעשר עני ומתבטל בשתי השנים הללו כך מתבטל גם מעשר ראשון, ורק ממה שהקיש הכתוב מעשר ראשון לנחלה שמעינן דמעשר ראשון אין לו הפסק.

וכ"נ גם ממש"כ הרמב"ם (ריש הל' מע"ש): "אחר שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה מפרישין מעשר שני, שנא' עשר תעשר את כל תבואת זרעך וכו', ובשנה שלישית ושישית מפרישין מעשר עני חלף מעשר שני כמו שביארנו". דמשמע מתוך דבריו שהפרשת מעשר שני נוהגת ביסוד דינה בכל שנה כמו הפרשת מעשר ראשון, אלא שבשנה שלישית ובשנה שישית נצטוונו להפריש מעשר עני במקום מעשר שני.

ועד"ז מתבאר גם מתו"ד הרמב"ם בפיה"מ (סוף"ב דמכשירין): "כבר ביארנו פעמים רבות בספר זה בסדרים הקודמין, כי מה שמוציאין בשנה ראשונה של שמיטה ובשנית ובד' ובה' הוא מעשר ראשון ואח"כ מעשר שני, ובשנה השלישית והשישית מוציאין מעשר עני תחת מעשר שני" וכו'.

וגם מלשון הרמב"ם בסה"מ מדוקדק כן, שלגבי מצות הפרשת מעשר שני כתב (שם, מ"ע קכח): "שציונו להוציא מעשר שני" וכו', ואילו לגבי מצות הפרשת מעשר עני כתב (שם, מ"ע קל): "שציונו להוציא מעשר עני בכל שנה שלישית מן השמיטה, ובשלישית שאחר כל שלישית, כלומר בכל ששית מן השמיטה ג"כ" וכו'. וכ"ה גם במנין הקצר (שם), שלגבי הפרשת מעשר שני כתב: "להפריש מעשר שני להיאכל לבעליו בירושלם" וכו', ואילו לגבי הפרשת מעשר עני כתב: "להפריש מעשר עני תחת מעשר שני בשלישית ובשישית בשבוע" וכו'. דנראה מלשונו שמצוות הפרשת מעשר שני היא מצווה שנוהגת ביסודה בכל שנה ואינה תלויה בשנים, אלא שבשתי שנים מסוימות נצטוונו להפריש מעשר עני במקום מעשר זה. וכן עולה גם מעיקר סידור מצוות הפרשת תרומות ומעשרות שבסה"מ, שסידר שם (מ"ע קכו-קל) הפרשת תרומה גדולה, הפרשת מעשר ראשון, הפרשת מעשר שני, הפרשת תרומת מעשר, הפרשת מעשר עני, וממה שהפסיק במצות תרו"מ בין מעשר שני למעשר עני נראה שהסדר הרגיל בכל השנים הוא שמפרישים מן הפירות מעשר ראשון ומעשר שני והלויים מפרישים תרומת מעשר מן המעשר, ואח"כ הוסיף שיש עוד מצווה נוספת שבשנים שלישית ושישית של שמיטה משתנה הסדר ומפרישים מעשר עני במקום מעשר שני, ודו"ק היטב²⁰.

20. ומסתמא זו גם כוונת רש"י בפרשתנו, שפ"י בהך קרא: "ובא הלוי, ויטול מעשר ראשון, והגר והיתום, ויטלו מעשר שני, שהוא של עני של שנה זו, ולא תאכלנו אתה בירושלים כדרך שנקטת לאכול מעשר שני של שתי שנים", שהאריך בלשונו לאשמועינן דמעשר שני נוהג בכל שנה ושנה, אלא שבכל שנה שלישית מפרישים מעשר עני, שהוא מעשר שני של שנה זו. ולפ"ז אפשר עוד, דהא דכתיב גבי מעשר שני "היוצא השדה שנה שנה" היינו שבכל שנה ושנה מפרישים מעשר זה (ודלא כמו שהבאנו לעיל בהע' 18 בשם המלבי"ם שפ"י דהיינו שתי שנים רצופות ז"ז), אלא דאח"כ גלי לן קרא דבד"כ מעשר זה נאכל בירושלים, ואילו בכל שנה שלישית מפרישים אותו ונותנים לעניים. ואולי יש מקום לומר עוד עד"ז, דבאמת רישא דקראי דכתיב בפרשתנו גבי מעשר שני קאי על כל השנים, דהא דכתיב התם "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה" הוא מ"ע להפריש בכל שנה ושנה משנות המעשרות מעשר נוסף על המעשר ראשון שמפרישים ונותנים ללויים, ובכלל מצווה זו הן הפרשת מעשר שני והן הפרשת מעשר עני בשנה שלישית ובשנה שישית. דלפ"ז נמצא דאע"ג דעיקר מצוות הפרשת מעשר עני שמעינן לה מכלל דמצוות ביעור מעשרות שבפרשתנו ומצוות ידיו מעשרות שבפ"ר כי-תבוא וכו"ל (ואי לאו הנך קראי לא הוה ידעינן כלל שיש מעשר שנית לעניים) מ"מ עצם הציווי בקום ועשה ועמוד ועשר הוא בקרא ד"עשר תעשר את כל תבואת זרעך" וגו', דע"ז פירש הכתוב בתחילה "ואכלת לפני ה' א במקום אשר יבחר לשכן שמו שם" וגו', דהיינו מעשר

יש מן הראשונים שפירשו ד'סדר השנים' הוא שלא מצינו שתי שנים רצופות של מעשר עני

והנה תנן במתני' (ידיים פ"ד מ"ג): "בו ביום אמרו עמון ומואב מה הן בשביעית, גזר ר"ט מעשר עני וגזר ראב"ע מעשר שני, א"ל ר' ישמעאל אב"ע עליך ראייה שאתה מחמיר, שכל המחמיר עליו ראייה ללמד, א"ל ראב"ע ישמעאל אחי אני לא שיניתי מסדר השנים, טרפון אחי שינה ועליו ראייה ללמד, השיב ר"ט וכו'.

ופי' הר"ש (שם) בהא דתנן התם "א"ל ראב"ע ישמעאל אחי אני לא שיניתי מסדר השנים" וכו' וז"ל: "מסדר השנים, שלעולם אחר שנה של מעשר עני מביאין מעשר שני, והרי בשישית מביאין מעשר עני, לפיכך ראוי להביא בשביעית מעשר שני". דמבואר מדבריו שהוא מפרש דסדר השנים היינו שאין שתי שנים של מעשר עני זו אחר זו, אלא לעולם אחר שנת מעשר עני באה שנת מעשר שני. וכן פי' גם הרע"ב (שם). ובעקבותם נמשך גם התפא"י (שם, אות כח) עיי"ש.

וכ"נ גם מדברי התוס' (חגיגה ג: ד"ה עמון) שכתבו: "עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית, לפי סדר השנים היה להם להפריש מעשר שני, שהוא שנה ראשונה, ומעשר עני נוהג בשישית, ולא מצינו מעשר עני שתי שנים רצופים, אלא תקנה תיקנו בה כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית". וכן משמע גם מדברי המאירי (חגיגה שם) שכתב: "מעתה למדנו על עמון ומואב שזורעין בשביעית, וכן למדנו שהם מעשרין, והיה לנו לומר שיהיו מעשרין מעשר ראשון ומעשר שני, שהרי שנה שישית עשרו מעשר עני לפי סדרן של מעשרות, והיה לנו לומר בשביעית שיעשרו מעשר שני, ואעפ"כ נמנו וגמרו שיהיו מעשרין מעשר עני" וכו'.

אולם הרמב"ם (בפיה"מ ידיים שם) כתב: "כבר ידעת כי בשנה הראשונה מן השמיטה והב' והד' והה' מוציאים מעשר ראשון ואח"כ מעשר שני, וזה סדר השנים, ובשנה ה' והו' חילק הכתוב בה וציווה שיוציאו מעשר עני במקום מעשר שני" וכו'. ומדבריו נראה שהוא מפרש בזה פי' אחר, דסדר השנים הרגיל הוא שמפרישים בכל שנה מעשר ראשון ומעשר שני, מלבד בשנה שלישית ובשנה שישית שנתחדש שמפרישים בהן מעשר עני, וממילא כל היכא שלא נתפרש כלום יש להפריש מעשר שני, שזהו סדר השנים הרגיל, וכל שינוי מזה חשיב כשינוי מסדר השנים.

וא"ש היטב לאור כל האמור לעיל, דהפרשת מעשר שני אינה תלויה כלל בשנים מסוימות, אלא שבכל שנה ושנה יש להפריש מעשר שני לאחר מעשר ראשון, מלבד בשנה שלישית ובשנה שישית של שמיטה דגלי לן קרא שמפרישים בהן מעשר עני והוא דוחה להפרשת מעשר שני. וזו כוונת הרמב"ם במש"כ "וזה סדר השנים", דהיינו שסדר השנים הרגיל הוא שמפרישים מעשר שני לאחר מעשר ראשון, ורק בשנה שלישית ובשנה שישית חילק הכתוב וציווה שיפרישו בהן מעשר עני במקום

שני שבכל השנים, וכמו שפירש"י שם, ופירט הכתוב שם כל דיני אכילת ופדיון מעשר שני, ואח"כ כתיב "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך" וגו', דמהתם שמעין שבכל שנה שלישית של מעשרות (דהיינו בשנה שלישית ובשנה שישית של שמיטה) מפרישים עם המעשר ראשון מעשר נוסף, שהוא מעשר שניתן לעניים, במקום להפריש מעשר שני שבשאר כל השנים, ומקיימים בהפרשה זו מצוות "עשר תעשר את כל תבואת זרעך" וגו'.

מעשר שני. והוא מפרש כן בהא דתנן התם: "א"ל ראב"ע ישמעאל אחי אני לא שיניתי מסדר השנים טרפון אחי שינה ועליו ראייה ללמד", דהפי' בזה שסדר השנים הרגיל הוא שמפרישים מעשר שני לאחר מעשר ראשון מלבד באותן שתי שנים דגלי בהו קרא, ומאחר דלענין שנת השביעית לא נתפרש מידי ולא מצינו דגלי לן קרא שמעשרים בה מעשר עני א"כ יש לנו לנהוג בה כסדר השנים ולהפריש בה מעשר שני, והרוצה לבוא ולשנות מסדר זה עליו להביא ראיה²¹.

וכן משמע גם מדברי התור"ד (ר"ה טו, בתו"ד) שכתב: "את"ל בותר לקיטתו עישורו אהני לן האי שלא נלך אחר שנה שישית לנהוג בו מעשר עני, יתן בשביעית מעשר ראשון ומעשר שני, דלא תקרי שנת המעשר שאין נוהג בה מעשר שני אלא שלישית ושישית, אבל בשביעית ינהוג בה מעשר ראשון ומעשר שני". דנראה מלשונו שהטעם להפרשת מעשר שני בשביעית אינו משום שאין מפרישים מעשר עני ב' שנים רצופות זא"ז, אלא משום דלא מצינו מצוות הפרשת מעשר עני אלא בשנים שלישית ושישית של שמיטה, ובשאר כל שני שבוע הסדר הרגיל הוא שיש להפריש מעשר שני.

ונראה דכל זה בכלל דברי הגר"א הקצרים (בפי' א"ר, במתני' ידיים שם) שכתב: "אני לא שיניתי מסדר השנים, דכתיב בקרא שנה השלישית וכן השישית מעשר עני, אבל בכל שאר השנים מעשר שני".

השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וגו' (שם טו, ט)

ופירשו חז"ל דהך קרא דכתיב בתוך פרשת מצוות צדקה לא מיירי במי שנמנע מלתת צדקה לעני²², אלא במי

שנמנע מלהלוות את חבירו כדי שלא תשמטנו שביעית, כדתנן (שביעית פ"מ"א): "זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן, כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברין על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה

21. וע"ע במש"כ הרמב"ם (פ"ו מהל' מתנו"ע סוה"ה): "והלל"מ שיהיו מפרישים בארץ עמון ומואב מעשר עני בשביעית, אבל בארץ שנער מפרישין בשביעית מעשר שני **כסדר רוב השנים**".

22. אמנם יעויין בפי' החזקוני (שם) שכתב: "קרבה שנת השבע, שציוויתך שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור, ולפיכך ורעה עינך וגו'". ונראה מדבריו שהוא מפרש באמת להך קרא במצוות צדקה, שהזהירה התורה שלא להעלים עין מן הצדקה ולהימנע מלתת צדקה לעניים קודם שנת השביעית מחשש שמא יזדקק בעצמו לאותן המעות, שהרי הוא אסור בעבודת שדה וזכר באותה השנה הקרבה ובאה.

וכן נראה לכאורה לפי פשוטו של מקרא דמיירי במצוות נתינת צדקה, שהרי כתוב זה נאמר בתוך פסוקי פרשת מצוות צדקה, ולא בפסוקי פרשת שמיטת כספים דלעיל מינה, ובפרט שלשון הכתוב הוא "ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו" וגו', ובכתוב שלאחריו כתיב "נתן תתן" ולא ירע לבבך בתתך לו" וגו'. אך אפשר עוד דמה שהזקיקו להחזקוני לפרש כן הוא משום דס"ל דתקנת פרוזבול היא בסוף שנת השביעית, וממילא אין פשר לכאורה להא דכתיב "פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה", וכאשר יבואר.

ובאמת שמצינו כבר בדברי חז"ל (יל"ש בפרשתנו, רמז תתצו) דדרשין להך קרא לגבי צדקה, דאמרין התם: "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל, א"ר יהושע בן קרחה: כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד אלילים, כתיב הכא השמר לך וגו' וכתוב התם יצאו אנשים בני בליעל, מה להלן עבודת אלילים אף כאן עבודת אלילים". ועי' בגי' הגר"א בספרי (פר' ראה, פס' סד) שהוא גורס כן גם בדברי הספרי.

דבר עם לבבך בליעל וגו' התקין הלל פרוזבול²³.

ומתוך הכתוב נראה ברור דמיירי במי שנמנע מלהלוות את חברו כבר בערב שביעית, באומרו בלבבו "קרבה שנת השבע שנת השמיטה", דמה"ט הוצרך הלל הזקן להתקין פרוזבול, ואע"ג דקיי"ל שאין שביעית משמטת אלא בסופה²⁴.

פשטות הכתוב דמיירי במי שנמנע כן בערב שביעית לא א"ש אלא לדעת הרא"ש ודעימיה
ולכאורה אין כל פשר לזה אלא רק לפי דעת הרא"ש (גיטין פ"ד, ס' יח) שכתב: "ותניא בתוספתא אימתי

כותבין עליו פרוזבול ער"ה של שביעית, וה"ה קודם, ולא בא למעט אלא בשנה שביעית, דאע"ג דשביעית אינה משמטת אלא בסופה אפ"ה אין כותבין פרוזבול". ועוד כתב הרא"ש (שם, ס' כ): "והא דאין כותבין פרוזבול בשביעית אע"פ שאינה משמטת אלא בסופה נראה לפרש הטעם ע"פ המקראות מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו, מפשטיה דקרא ילפינן דאין שביעית משמטת אלא בסופה, כדכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה, שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו, אבל מיד כשהתחילה שנת השמיטה אין ב"ד בודקין לגבות שום חוב, וגם המלווה בעצמו אין לו ליגוש הלווה, דכתיב לא יגוש את אחיו ואת רעהו כי קרא שמיטה לה', מיד שנכנסה השמיטה לא יגוש, אבל אם יפרע הלווה מעצמו אין צריך לומר משמט אני, וכשם שאין נזקקין לגבות החוב כך אין נזקקין לכתוב פרוזבול מיד כשנכנסה שביעית". דמבואר מתוך דבריו, דאע"ג ששביעית אינה משמטת אלא בסופה מ"מ לאו דלא יגוש חל כבר מתחילת שנת השביעית, שאסור לו למלווה לתבוע הלוואתו, וגם ב"ד אינם נזקקין מאותה שעה לגבות החוב, ומה"ט אין כותבים פרוזבול אלא רק עד שנכנסה שביעית ותו לא. וכן נמשך גם הטור (ח"מ, ס' סז) אחר דעת אביו הרא"ש²⁵.

ועי' במש"כ התומים (שם, סקכ"ו) בביאור דעת הרא"ש, ובסו"ד כתב דנראה שגם האב"ע בפרשתנו (שם טו, א) נתכוון לזה במה שפי' על הכתוב "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה" דהיינו בתחילת השנה, כי ח"ו לומר שהיה בו שמץ מינות לחלוק על קבלת חז"ל דאין שביעית משמטת אלא בסופה, אלא שנתכוון לדברי הרא"ש דמתחיל תיכף אפקעתא דמלכא, דשוב אין המלווה יכול לתבוע את הלווה ועובר בלא יגוש את רעהו, וסיים שם: "ולכן יש להחמיר ולעשות פרוזבול בסוף

שנה שישית, ויר"ש יוצא ידי כולם"²⁶.

דלפי"ז א"ש הא דכתיב "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה", דמיירי במי שנמנע להלוות את חברו מפני שהוא ירא שלא תשמטנו שביעית, וכבר בערב שביעית הוא חושש להלוותו שמא לא יפרע לו, ומיד בשעה שתיכנס שנת השביעית לא יוכל לתבוע אותו שלא יעבור בלאו דלא יגוש. ומה"ט התקין הלל הזקן לפי שיטה זו לעשות פרוזבול בערב שביעית כדי שלא יעברו על הלאו דהשמר לך וגו', וגם מפני שבשביעית עצמה כבר אין ב"ד נזקקין לגביית החוב.

אבל לדעת שאר הראשונים (ראה: ב"י שם ד"ה ואין כותבין, שהביא כן מתשובות הרמב"ן והרשב"א, ופי' כן גם בדברי הרמב"ם פ"ט מהל' שמיטה ויובל ה"ד; ועי' גם בפ"י הריק"ו שם ה"ל בסו"ד²⁷) שנפסק כמותם בשו"ע (שם, סעיפים ל-לא) שהמלווה את חברו בשביעית גובה חובו כל השנה בב"ד וכל זמן שהוא יכול לגבות החוב כותבין פרוזבול הרי אינו מובן כלל הך קרא, דמה יש לו לחשוש כבר מערב שביעית ולומר בלבבו "קרבה שנת השבע שנת השמיטה", והלא עד לסוף שנת השביעית הוא רשאי לתבוע את חובו ללא כל חשש, וצ"ע בזה.

²⁶ יעויין עוד במש"כ בשו"ע הרב (הל' הלוואה סל"ו): "וזמן הפרוזבול הוא לכתחילה בסוף השישית לפני ר"ה של שביעית, שאף ששביעית אינה משמטת אלא בסופה וכו' י"א שמשנכנסת שנת השביעית אסור לתבוע חוב, שנא' לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה', מיד שקרא שמיטה לה' לא יגוש, אלא כשהלווה פורע לו מעצמו א"צ לומר משמט אני כמו שצ"ל אחר שביעית, שנא' וזה דבר השמיטה וגו', שצריך לדבר השמטת השמיטה בפה, והוא מקץ שבע שנים, ואם לא עשה פרוזבול בסוף שישית יעשה בשביעית עד ר"ה של מוצאי שביעית".

ובשו"ת חת"ס (חח"מ, ר"ס ג) כתב: "בענין פרוזבול שחשקה נפשו היפה לכתוב פרוזבול ולמסור דבריו בפני, וכ' להיות השנה הזאת שנת תקס"ד שנה שישית לשמיטה וכו', וחשש לשיטת העיטור והרא"ש דאין כותבין פרוזבול משנכנס שנת ד', אלא עובדא ידענא שמ"ו החסיד צ"ל מסר דבריו לפני אחד דעימי בסוף שנת תקמ"ד הנכנס לתקמ"ה, דהיינו סוף שמיטה, וידענא שלא עשה פרוזבול בסוף תקמ"ה, כי לא זזה ידי מתוך ידו ממש לידע כל דרכיו מוצאיו ומובאיו, וטעמא רבה איכא וכו', ומכ"ש הכא דכל הפוסקים חולקים חוץ מהעיטור והרא"ש (והטור נמשך אחריו כדרכו) וכו'. ובהמשך דבריו (שם, ד"ה נחזור): כתב: "נחזור למה שאנו בו, דמעיך הדין אין לחוש כלל, ומ"מ אם נפשו איתנה ויעש אין מזחיחין אותו, ומהיות טוב א"ת רע, ואין כאן משום יוהרא וכו', דהא פרוזבול המוקדם כשר, וכל שעתיה ושעתיה זמניה הוא, וזכור לטוב". אמנם יעויין מחד גיסא במש"כ במק"א (חאו"ח, ס' טו/ב): "וכי"ב השתא הכא שנת השמיטה אינה ראויה לקרות בתורה לא יגוש את רעהו למי שלא עשה פרוזבול ער"ה העבר כניסת שמיטה, וגם יעשה פרוזבול ער"ה הבע"ל בציאתו, לצאת ידי כל הפוסקים החולקים בזה" וכו', דמשמע שהוא נוקט לדינא שיש להחמיר לעשות פרוזבול גם קודם כניסת שנת השביעית כדי שלא לעבור בלאו דלא יגוש. ולאידך גיסא ע"ע במש"כ במק"א (חיד"ד, ס' יט, ד"ה ויען וביען): "וראה כמה הטריח הרא"ש ליישב מנהג קולא בעשיית פרוזבול בזה" וכו', והשנה הזאת היא שנת שמיטה, ואני נוהג לעצמי לעשות פרוזבול ער"ה ברצותי, וכן ראיתי רבותי נוהגים כן, ולא הזכיר כלל אפי' ברמיזא מעשיית פרוזבול קודם שנת השביעית.

²⁷ אמנם יעויין במה שכתבו בשו"ת הרדב"ז (ח"א, ס' פ) והב"ח (שם, ד"ה ואין כותבין) לפרש בדברי הרמב"ם (שם, ה"ד) דמיירי דווקא במי שהלווה את חברו בשביעית עצמה, ובמה שדנו בדבריו הק"נ (ע"ד הרא"ש שם, ס' כ, אות א) והתומים (שם) ובשו"ת חת"ס (חח"מ, ס' ג, ד"ה ובקצוה"ח). אלא שכבר כתב החת"ס (שם) דדוחק גדול לפרש כן בדעת הרמב"ם, דלפי"ז נמצא שהשמיט לגמרי כל דין השמיטה שבכניסת שנת השביעית לענין הלאו דלא יגוש, יעויין"ש בדבריו.

אך באמת מדברי הרמב"ם (רפ"ט מהל' שמיטה ויובל) שכתב "והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על ל"ת שנא' לא יגוש את רעהו" משמע לכאורה בבירור שגם על חובות שמקודם שביעית אינו עובר בלאו דלא יגוש עד שתצא שביעית ותשמט.

²³ וכן מבואר מדברי הרמב"ם (סח"מ, מל"ת רלא): "שהזהירנו מהימנע להלוות קצתנו לקצתנו מפני השמיטה כדי שלא ישמט החוב, שהכתוב הזהיר מזה הענין ואמר השמר לך פן יהיה דבר וכו'". ועוד כתב הרמב"ם (פ"ט מהל' שמיטה ויובל ה"ל): "מי שנמנע מלהלוות את חברו קודם השמיטה שמא יתאחר החוב אצלו וישמט עבר בל"ת, שנא' השמר לך וגו', וטעם גדול הוא, שהרי הזהירה תורה עליו בשני לאוין, שנא' השמר לך פן וגו', וכל מקום שנא' השמר או פן או לא הרי זו מצוות ל"ת, והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו וקראה אותו בליעל, והרי הוסיף הכתוב להזהיר ולצוות שלא ימנע אלא יתן, שנא' נתון תתן לו ולא ידע לבבך בתתן לו וגו', והבטיח הקב"ה בשכר מצווה זו בעוה"ב, שנא' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו'".

²⁴ כמשאחז"ל (ספרי בפרשתנו, פ"ס נח; ערכין כח) וכ"נ להלכה בדברי הרמב"ם (פ"ט מהל' שמיטה ויובל ה"ד) ובשו"ע (ח"מ, ס' סז ע"כ).

²⁵ וכן דעת בעל העיטור (אות פ' פרוזבול) שהוא גורס בדברי התוספתא כג' הרא"ש.

אור השבת

חברת 'נתי - שירותי דרך' היא חברה חלוצה בתחום אגירת האנרגיה הניידת והנייחת, אשר מפתחת ומספקת פתרונות מתקדמים לאגירת חשמל, ביניהם מערכת חדשנית לטעינת רכבים חשמליים בדרכים.

לאחרונה פיתחו שם מספר מערכות לאגירת חשמל במשך כל ימות השבוע, באמצעות מגוון שיטות אגירה חלופיות של אנרגיה, סולארית, מרשת החשמל, מסוללות ייעודיות, אשר תאפשרנה גם אספקת וצריכה מלאה של 'חשמל כשר' בשבתות ובחגים ממערכות האגירה, בצורה מושלמת ונקיה, זולה ובטוחה.

מטבע הדברים הם ביקשו להציג את המערכת בפני רבני המכון המדעי טכנולוגי להלכה לשמוע את חוות דעתם על כך, במטרה לקבל את האישור ההלכתי המהודר למערכות אלו.

לשם כך הגיעו אל בית המכון המדעי טכנולוגי להלכה, מר נתי דייני, מנכ"ל החברה, יחד עם הר"ר דודי הרשברג, מנהל הפרויקט, והמהנדס מר גל סלוף, אחראי פיתוח, אשר פיזרו ברחבי מבנה המכון כמה מסוגי המערכות הכבדות של אגירת חשמל, לצד פאנלים סולאריים ניידים שהוצבו בחצר המכון שטוף השמש.

נראים בכיוון השעון, מר גל סלוף, מנכ"ל החברה מר נתי דייני, ראש המכון הגרא"מ הלפרין, רבני המכון הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר, ר"ד הרשברג

כאשר הכל כבר היה מוכן, נכנסו לפגישה מקדימה בחדרו של המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, יחד עם רבני המכון, הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר.

במהלך הפגישה הציג מנכ"ל החברה, מר נתי דייני, את מכלול פעילויות החברה, על פיתוחיה החדשניים הייחודיים, הן באגירת החשמל והן באפשרויות הצריכה, כשבהמשך נסוב הדיון על האפשרויות הכבירות הגלומות בפיתוחים אלה לשימוש ב'חשמל כשר' בשבתות ובחגים.

משם יצאו כולם לבחון מקרוב את המערכות ודרך פעילותן בימות החול מצד אחד ובשבתות וחגים מצד שני, כאשר ראש המכון שליט"א, יחד עם רבני המכון האחרים, מציגים שאלות שונות, מעירים ומציעים הצעות יעול ושיפור נוספות, על-מנת להשלים בהקדם את המערכות לקראת שיוקן הקרוב לציבור שומרי השבת בתכלית ההידור, באישורו של המכון המדעי טכנולוגי להלכה.

הרוצה להחכים ידרים

עשרות אברכים מופלגים לומדי כולל 'טללי ברכה' בנהריה, שע"י מוסדות 'אביר יעקב', בנשיאותו של כ"ק האדמו"ר הגה"צ רבי דוד אבוחצירא שליט"א, אשר עסקו במשך זמן ממושך בלימוד הלכות שבת בעיון רב, הגיעו לסיור לימודי מקיף של כמה שעות בין כותלי המכון המדעי טכנולוגי להלכה.

בתחילת הביקור שמעו האברכים, בראשות ראש הכולל הגר"מ אלחדד, חתנו של האדמו"ר הגה"צ ר"ד אבוחצירא שליט"א, שיעור הלכתי מעמיק מפי ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, על גדרי מעשה ומלאכה בשבת ויסודותיהם

הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר עם
האברכים בתצוגת המכון

מהנדס המכון ר"ד אברהםס בהרצאתו
בפני האברכים

מהנדס המכון ר"י מוסקוביץ עם
האברכים במעבדת המכון

ההלכתיים, עם הקשרים אקטואליים מעשיים למכשירים טכנולוגיים מתקדמים בני זמננו.

אחריו הרצה בפניהם מהנדס המכון, הר"ר דוד אברהםס, על ההיבטים הטכנולוגיים של הפעלות חשמליות ודיגיטליות לסוגיהן, עם התייחסות פרטנית לכל ההשלכות ההלכתיות השונות הנגזרות מהן.

מילא אחריהם הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר שליט"א, מרבני המכון, אשר בעזרת מצגות מקצועיות מרהיבות סקר בפניהם מגוון רחב של מכשירים ומתקנים טכנולוגיים שימושיים, על כל השאלות ההלכתיות הכרוכות בשימוש בהם, לצד הפתרונות המהודרים המוטמעים במכשירים שבאישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה.

במהלך הביקור סיירו האברכים, בקבוצות מתחלפות, בתצוגת המכון, שם הוצגו בפניהם באופן מוחשי חלק מפיתוחי המכון ויישומיו במישורים רבים, ובמעבדת המכון, שבה הדרך אותם מהנדס המכון, הר"ר ישראל מוסקוביץ,

והדגים בפניהם את צורת הבדיקות המקיפות והקפדניות הנערכות במכשירים החשמליים השונים, שנבנו ופותחו לפי הנחיות רבני ומהנדסי המכון, עד שהם זוכים בסופו של תהליך לאישור ההלכתי הנכסף.

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א
בשיעורו המקיף בפני אברכי הכולל

הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר בשיעורו
בפני האברכים

בשקלא וטריא הלכתית לאחר השיעור

עולם ומלואו

בפאתי שכונת קריית משה הירושלמית, על מקומה של טחנת הקמח המיתולוגית של מאפיית אנג'ל, הולך ומוקם פרויקט 'עיר עולם', שהוא רובע מגורים חדש, שיכלול בין היתר מאות דירות מפוארות בשלושה מגדלי מגורים יוקרתיים, המיועדים לציבור שומרי תורה ומצוות מכל גווי הקשת, שדרת חנויות, פארק משחקים ומוסדות ציבור, והכל בשיטות בנייה מתקדמות בטכנולוגיות חדשניות.

על-מנת להתאים מראש את מגדלי המגורים לדיירים שומרי שבת כהלכתה, המדקדקים בקלה כבחמורה, תואמה פגישה בבית המכון המדעי טכנולוגי להלכה מטעם יזמי הפרויקט האדיר של 'עיר עולם' ומנהליו, במטרה לשמוע על כל ההיבטים ההלכתיים שיש לתת עליהם את הדעת מראש, ולבקש את ליווי רבני ומהנדסי המכון ואת עזרתם לכל משך תהליך הבנייה עד לסיומו המוצלח של הפרויקט בעז"ה.

מטעם 'עיר עולם' הגיעו אל הפגישה מר אסף בויאר, סמנכ"ל מכירות ושיווק, מר ארמנד ברוקשטיין, מנהל הפרויקט ותכנון

במפגש הממושך בחדרו של ראש
המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א

מערכות טכניות, ומר יחיאל תורג'מן, מנהל תכנון ובקרה, אשר נועדו לפגישה ארוכה וממושכת עם ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, יחד עם הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר, מרבני המכון.

במהלך הפגישה נסקרו אכן כל הנושאים המרכזיים שחובה להיערך אליהם מבעוד מועד, בפתרונות הלכתיים מלאים, החל ממעליות שבת מהודרות, התקני שבת מושלמים למשאבות להגברת לחץ המים, דרך כל המכשור הטכנולוגי החדש בדירות עצמן, כולל מערכות צ'לרים למיזוג אוויר מרכזי ומערכות שוט אשפה, וכלה בכל הקשור למרחב המשותף, כמו דלתות אינטרקום משוכללות, מערכות אזעקה, מצלמות אבטחה וכל מיני חיישנים וגלאים למיניהם, כאשר במקביל נקבע המנגנון המשותף להמשך שיתוף הפעולה בליווי רציף של המכון המדעי טכנולוגי להלכה.

מציון תצא תורה

זה מספר חודשים שבשיתוף עם קהילות ישראל במקסיקו סיטי נוסד בשכונת בית-וגן בירושלים כולל ערב ייחודי, לאברכים מצויינים ילידי מקסיקו, אשר למדו בשיבותיה של ארצנו הקדושה וממשיכים להתגורר מספר שנים לאחר נישואיהם בשכונת בית-וגן, עד לחזרתם המתוכננת למקסיקו בבוא העת.

המטרה הרשמית שבהקמת המסגרת הייחודית היא להכשיר את אותה קבוצת אברכים נבחרת להשתלם בנושאים הלכתיים של טכנולוגיה מתקדמת, על-מנת שישמשו בעתיד במקסיקו כמורי הוראה היודעים להשיב דבר ה' זו הלכה ולהורות כדת וכדין גם בשאלות הלכתיות שכאלו המתחדשות חדשים לבקרים.

מארגני הכולל באו בדברים בשעתו עם ראש המכון המדעי טכנולוגי להלכה, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, וביקשו ממנו להתוות את מסגרת הלימודים ולהנחות את האברכים בדרכם, הן בתוכנית הלימודים השיטתית והן במראי-מקומות מסודרים, למן סוגיות הגמרא ושיטות הראשונים וגדולי הפוסקים ועד לתשובות פוסקי הדורות האחרונים בשאלות טכנולוגיות מעשיות, כשיחד עם זאת הוא מוסר בפניהם אחת לשבועיים שיעור הלכתי מקיף על הנושאים הנלמדים.

לאחר מספר חודשי לימוד יסודי, בהם רכשו האברכים את יסודות הנושאים ההלכתיים הרלוונטיים, הגיעו קבוצת אברכי

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א בשיעורו בפני האברכים

מהנדס המכון ר"ד אברהםס במהלך הרצאתו

הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר מרבני המכון עם האברכים בתצוגת המכון

הכולל לערב עיון בבית המכון המדעי טכנולוגי להלכה, שם השמיע בפניהם ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א שיעור הלכתי מעמיק, כשלאחריו הרצה בפניהם מהנדס המכון, הר"ד דוד אברהםס, על ההשלכות ההלכתיות הנגזרות כתוצאה מסוגים שונים של הפעלות חשמליות ודיגיטליות.

בהמשך הערב הציג בפניהם הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר, מרבני המכון, מצגות מקצועיות בנושאי שימוש בשבת במשאבות מים בבניינים רבי קומות ושימוש בברי-מים ומיני-ברים בשבת, על מכלול הבעיות הכרוכות בכך לצד הפתרונות המהודרים של המכון, ולאחר מכן סייר עמם בתצוגת המכון, שם הציג בפניהם חלק מהפיתוחים המהודרים החדשניים שפותחו במשך השנים על-ידי מהנדסי המכון לפי הנחיותיהם ההלכתיות של רבני המכון.

בין ישראל לעמים

מימין לשמאל, מנהל הייצור מר דני כהן, משגיח הכשרות של המפעל ר"מ סטפנסקי, ראש המכון הגרא"מ הלפרין, מפקח הכשרות האזורי מטעם 'שארית ישראל' ר"י בורנשטיין, מהנדס המכון ר"ד אברהמס

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א עם מפקח הכשרות האזורי מטעם 'שארית ישראל' הרב יעקב בורנשטיין במהלך הסיור ברחבי המפעל

סיור מקיף במפעלי ייצור החומס והסלטים של חב' 'שטראוס', הממוקם באזור התעשייה של כרמיאל, נערך על-ידי ראש המכון המדעי טכנולוגי להלכה, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, יחד עם מהנדס המכון, הר"ר דוד אברהמס, שהוזמנו על-ידי מנהלי המפעל ומערכת הכשרות של 'שארית-ישראל' לבדוק את מערכות הבישול, הטיגון והקלייה, במפעל הענק, ולהציע הצעות פתרון חדשניות, שתאפשרנה בישול ישראל למהדרין, לכל הדעות, גם אם בעתיד ישולבו בעמדות אלו עובדים לא יהודים, מה שבשלב זה לא קורה כמובן.

בפגישת הסיכום

הם סיירו במשך למעלה משעתיים בכל רחבי המפעל, יחד עם מר דני כהן, מנהל הייצור והנדסת תעשייה של המפעל, הרב יעקב בורנשטיין, מפקח כשרות אזורי מטעם מערכת הכשרות של 'שארית-ישראל', והרב מרדכי סטפנסקי, משגיח הכשרות במפעל.

במהלך הסיור עמדו על כל סידורי הכשרות המהודרים המוטמעים בכל מחלקות המפעל ותוצרתו, ובחנו לעומק את עמדות מערכות הבישול, הטיגון והקלייה, על כל מוצאיהם ומבואותיהם, על-מנת למצוא ולגבש את ההצעות המושלמות והמהודרות ביותר לבישול ישראל.

באש אתה עתיד לבנותה

במשך תקופה ארוכה עסקו עשרות אברכי כולל 'תפארת הלכה' של חסידות ערלוי, בראשותו של הג"ר יואל צבי דנציגר שליט"א, בלימוד יסודי ומעמיק של מלאכת מכבה בשבת וגדרי 'גרם כיבוי'. לקראת סוף 'זמן' הקיץ הזמינו את הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, ראש המכון המדעי טכנולוגי להלכה, להשמיע בפניהם שיעור הלכתי מקיף על מלאכות מבעיר ומכבה בשבת, עם התייחסות רחבה לגדריהן ההלכתיים בנוגע למעשה ולגרמא, על כל ההשלכות המעשיות הנגזרות מכך.

אספקלריה

בראי ההלכה

שאלות נבחרות משולחן רבני המכון

מטבע הדברים, משמש המכון כתל תלפיות וכתובת מרכזית לכל השאלות ההלכתיות המתעוררות חדשים לבקרים.

על שולחן רבני המכון, מצטברות מדי יום ביומו עשרות פניות, משואלים מרחבי הארץ והעולם. כמה מן האקטואליות והמעניינות שבהן, מהחודש האחרון, מוגשות לפניכם:

איספלנית-פלסטר לשבת

לכבוד הרבנים הגאונים רבני המכון שליט"א

לאחרונה משווק פלסטר לשבת באישור המכון, ורציתי לדעת מה עומד מאחורי ההיתר שלו, האם משום דזה תפירה לזמן דהיינו שהרגילות היא שאנשים פותחים אותו, או אולי משום שזה אינה תפירה כלל כיון שזה רק נצמד אחד לשני כמו סקוטש (בפלסטר שראיתי לקראת סוף הגליל) הוא היה מחובר ממש ממש חזק והיה ממש קשה לפתוח אותו), או אולי משום שכל המהות של החיבור הזה

הוא לא חיבור של איחוד.

אשמח מאד אם תוכלו לפרט לי על מה התבססתם בהיתר. בתודה מראש ובברכה שתזכו להמשיך לזכות את עמ"י בשמירת שבת כהלכתה.

אליהו ש.

מודיעין עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אין שם שום חיבור ותפירה כלל, לא בדבק וגם לא בכל צורת חיבור ותפיסה אחרת אפילו לא כמו סקוטש. תכונתו וצורתו האלסטית של רצועת הפלסטר היא שיוצרת את ה'תפיסה', באופן דומה לניילון נצמד.

בברכה מרובה

מכונת 'ברד' בשבת

שלום וברכה מכון ההלכה.

האם מותר להשתמש בשבת במכשיר ברד פשוט שממלאים מבחוץ:

1. באופן שהמכשיר פועל כל השבת ורק מוסיפים פטל במשך הזמן שזה פועל.
 2. או באופן שמשתמשים בשעון שבת וגדלק באמצע השבת.
- האם מותר?

ואם כן באיזה אופן מומלץ להשתמש?

תודה רבה

יוסי כ.

בני-ברק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אנחנו מבינים כי מדובר במכונת 'ברד' ביתית פשוטה, שאינה מחוברת כלל לרשת המים, אלא ממלאים בה מפעם לפעם מים מעורבים בתרכיז, על-מנת להפוך אותם למי קרח המכונים 'ברד', באמצעות הדיספנסר, כף הבחישה המסתובב, המונע את קפיאת הנוזל ושומר עליו בצורה של פתיתי ושביבי קרח.

א. באשר לעצם צריכת 'ברד' מן המכונה אין הבדל אם היא פועלת כל השבת או שהיא מופעלת במהלך השבת באמצעות שעון שבת, כאשר החשש היחיד האפשרי הוא של השפעת צריכת ה'ברד' על הפעלת מערכת הקירור במידה ואינה פועלת באותה שעה. ולכן אם מדובר במכונה שמערכת הקירור שלה פועלת ללא הפוגה, או אפילו אם היא פועלת לסירוגין באמצעות תרמוסטט, הרי בשעה שהיא פועלת אין כל חשש מצד השפעה על פעולת מדחס הקירור וניתן לצרוך ממנה 'ברד' ללא כל חשש.

במידה וקשה לוודא אם אכן מדחס הקירור פועל באותה שעה או לא הרי שלדעת הגרשז"א ניתן בכל מקרה לצרוך ממנה 'ברד', והרוצה לחוש לדעת המחמירים ראוי עכ"פ שיעשה זאת בשינוי.

ב. באשר למילוי מים ותרכיז במכונה בשבת הרי שיש מחמירים בכלל בעשיית קרח בשבת, באמצעות נתינת מים לתוך תא ההקפאה, וחוששים לדעתו של הגאון

תשומת לב המתפללים, יתכן ולא היו יודעים שיש שם חיישנים.

בנוגע למצלמות - המצלמות עובדות כל הזמן ומצלמות את הקירות, גם בחודשים שהמקום היה סגור זה צילם כל הזמן.

אשמח למענה

תודה רבה

דוד ו.

באר שבע

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לאור התשובות שקיבלנו ממך אנו מבינים כדלהלן:

א. קיימים שם חיישני תנועה פעילים להפעלת מערכת האזעקה, אך מאחר שהמערכת עצמה אינה פועלת הם אינם מפעילים כלום, כך שלפעילותם אין כל משמעות ותועלת..

ב. מצלמות האבטחה פועלות כל הזמן, כנראה ללא חיישני תנועה, והן מצלמות ללא הרף, וגם 'מקליטות' ואגרות את כל התמונות בזיכרון, כלומר: שלא רק על המסך רואים גם קירות ריקים בשעות 'מתות' כשאין שם כל תנועה, אלא גם בזכרון נאגר הכל.

אמנם לגבי נקודה זו אם הן 'מקליטות' ואגרות את

התמונות כל הזמן, ששאלנו אותך עליה, לא קיבלנו תשובה ברורה, כאשר הבירור על כך הוא בשעה שרוצים להיכנס לזכרון המצלמות ולראות צילומים רטרואקטיביים האם רואים שם רק תמונות בפעולה, שצולמו כאשר היתה תנועה בסביבה, או שרואים כל מה שצולם במשך 24 שעות ביממה, וכמו שהגדרת זאת: גם את הקירות.

בכל זאת, אנו יוצאים מנקודת הנחה - כל עוד לא תתקנו אותנו אחרת - כי גם ה"הקלטה" והאגירה בזיכרון מתבצעת ברציפות ללא כל שימוש בחיישן תנועה.

בשל כך דעתנו היא כי מצד החיישנים אין כל מניעה לעבור שם בשבת ולהמשיך להתפלל בבית-הכנסת במקום.

באשר למצלמות האבטחה עצמן אנו מצרפים את הבטאון החודשי של המכון לחודש תשרי תשפ"א, שם התפרסם מאמר מקיף על השימוש במצלמות אבטחה בשבת, לצד ההצעות וההנחיות ההלכתיות שלנו. כדאי שתבדקו האם

גאב"ד טשעבין זצוק"ל (שו"ת דובב מישרים ח"א, סי' נה) שאוסר זאת משום נולד. אך יש הרבה גדולים שלא חששו לזה והתירו זאת (ועי' בס' שש"כ ח"א, פ"י, הע' יד, מה שציין ע"ז). ויתכן דבנדו"ד שלא מדובר בקרח ממש, אלא רק במי קרח (ברד), יש להקל יותר גם לדעת המחמירים. אך מאחר שבנוסף לעצם שאלת עשיית הקרח עלולה בהחלט להיות להכנסת המים עם התרכיז השפעה די מהירה על הפעלת מערכת הקירור (במידה ואינה פועלת) ראוי להימנע ככל האפשר מלהוסיף מים ותרכיז במהלך השבת עצמה, למרות שבוודאי לא ניתן לאסור זאת.

אך אם רוצים להוסיף מים ותרכיז למכונה כאשר היא מנותקת באמצעות שערון שבת שאמור להפעילו מאוחר יותר מותר לעשות כן ללא חשש.

בברכה מרובה

חיישני מערכת אזעקה ומצלמות אבטחה בסביבת בית-כנסת בשבת

ב"ה

לכבוד

רבני המכון מדעי טכנולוגי להלכה

שלום וברכה!

פונה אני בזאת שאלה מעשית שהתעוררה אצלנו לאחרונה. בבניינים רבי קומות בבאר שבע, הקבלן אדם מסורתי, ייעד אחת מהחנויות בכניסה לבניין למטרת בית הכנסת. ב"ה מדובר בהשתתפות מכובדת בין 70 ל-100 מתפללים מדי שבת שנפתח לפני שבועיים.

אך בעיה אחת שקשורה עם הלכות שבת. מותקן שם חיישני תנועה, כל תנועה שאתה עושה מפעיל את החיישן.

האם קיים היתר כלשהו או פתרון מסוים? בשונה מהליכה ברחוב שאתה לא מודע לחיישנים שמותקנים על ידי דיירים וכיו"ב, כאן אתה נכנס במכוון ויודע שזה עושה פעולה כלשהי.

מעתיק מה שענה לי האחראי על בית הכנסת: זה של מערכת האזעקה, כשהאזעקה עובדת

והחיישן עובד, זה מצפצף, כשהאזעקה לא עובדת, זה מראה שיש אדם בפנים. העתקתי את לשונו.

כלומר, חיישני האזעקה, הם פועלים כל הזמן, אך לפועל האזעקה לא מופעלת בכלל, והם לא מצפצפים כשעוברים בשעה שהאזעקה אינה מופעלת. אם לא היו מעירים את

שמזמין שינו להוציאו. אבל הש"ך (נקה"כ, יו"ד שם) נחלק עליו דלא דמי למקיף וניקף.

וכבר האריכו לדון בזה ובכל המסתעף לזה. ויעויין היטב במה שכתבו בשו"ת הגרעק"א (מהדו"ק, סי' צו) והחזו"א (יו"ד, סי' עח סק"א).

ובאמת דבנדו"ד יש צד חומרא טפי מאשר בניקף, וגם מאשר במה שדן הט"ז על נטילת צפרניים או עקירת שן בשבת, דבכל האופנים הנ"ל אנו דנים על מלאכה מן החוץ (כגון

הקפת הראש, או מלאכת גוזז בשבת וכל כיו"ב) שנעשית בגופו של אדם, באופן שהגוף אינו שותף במעשה המלאכה,

משא"כ בנדון זה כל עצם המלאכה נעשית על-ידי גופו של האדם, דהיינו אצבעו של הישראל. אשר מכח זה יש לדון בתרתי, הן מבחינה מציאותית והן מצד ההגדרה ההלכתית, שמבחינה המציאות קשה מן הסתם יותר לאדם שנוטלים ומושכים את אצבעו על-מנת ללחוץ בה להישאר פאסיבי לחלוטין ולא להשתתף כלל גם בשעת מעשה בהושטת האצבע, מאשר לאדם שיושב ומגלחים את פיאות ראשו או עוקרים את שינו, שיתכן שהטיית הראש או היד וכיו"ב נעשית לפני עשיית המלאכה בפועל, וגם מבחינה ההגדרה ההלכתית הרי כאשר המלאכה לא נעשית על-ידי גופו של האדם עצמו אלא שנעשית בו מבחוץ יש מקום טפי לומר שאפי' כשהוא מסייע במשהו בהטיית הראש או היד וכיו"ב הריז' כ'מסייע שאין בו ממש', אבל כאשר גופו ואצבעו הם אלו שעל-ידם עושים את המלאכה מסתבר לכאורה דכל סיוע קל חשיב כשותפות במעשה המלאכה. ועיי' היטב גם במש"כ בשו"ת אבנ"ז (חאה"ע"ז, סי' קיט, אות עד).

מדובר כמובן בנושאים רחבים ועמוקים מיני ים, שיש להאריך ולהרחיב בהם הרבה, ותן לחכם ויחכם עוד.

בברכת סיעתא-דשמיא והצלחה רבה

ושנזכה שצום הרביעי יהפך לכל בית ישראל לששון ולשמחה

בניית פרגולה שתוכל לשמש גם כסוכה כשרה

שלום לכם,

מצורפת תכנית פרגולה לבית ברח'....

הלקוחה מבקשת שהפרגולה תהיה מתוכננת כך שתוכל לשמש אותה כסוכה כשרה.

הקירוי העליון הוא קירוי פריק. כך שלפני החג מפרקים אותו ומחזירים בתום החג.

ומה מתוך ההצעות המפורטות שם ניתנות אולי ליישום לתוספת הידור.

בברכה מרובה

ושנזכה שצום הרביעי יהפך לכל בית ישראל לששון ולשמחה

פתיחת מנעול טביעת אצבע בשבת באמצעות

הנחת אצבע היהודי ע"י גוי

שלום לרבני המכון שליט"א.

מנעול חשמלי שנפתח בטביעות אצבע, האם בשבת מותר לבקש מגוי שיאחז בידו של הישראל וישים אצבעו כדי לפותחה [כמובן באופן דשרי מצד מלאכת גוי כגון דאיכא שבות דשבות לצורך מצוה, וכיו"ב] או"ד כיון שהמלאכה למעשה נעשית בטביעות אצבעו של הישראל אסור.

היה זה באופן חד פעמי ששכחו לשים המנעול של שבת. נשמח לתשובה.

אברכי כולל דרשו, מקסיקו

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לכתחילה בוודאי יש להחמיר בזה, לא מצד הסברא שהזכרתם "כיון שהמלאכה נעשית בטביעות אצבעו של הישראל", אלא שמאחר שגם כשהגוי הוא זה שנוטל את אצבעו של היהודי ומניחו על מקום טביעת האצבע במנעול יתכן דחשיב שפיר כאילו הישראל מסייע בידו ושותף עמו במעשה זה, דאף אם הישראל לא יושיט לו ממש את אצבעו בפועל וידחוף אותה עמו ביחד לכיוון המנעול מ"מ לא ימלט מן הסתם שהוא זה שמאפשר לו ומסייע יחד עמו, וע"ד

שכתב הט"ז (יו"ד, סי' קצח סקכ"א, בתו"ד) לגבי לומר לנכרית ליטול צפרניים בל"ט שחל בשבת או ביו"ט: "שאע"פ שהעובדת-כוכבים חותכת מ"מ אותה ישראלית מסייעת לה ע"י שמטה לה את ידיה, וכאילו היא עושה מלאכה זו שאסורה מדאורייתא בשבת ויו"ט, וכהיא שמצינו בסי' קפא לענין הקפת פיאה שגם הניקף חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו כו', וזה א"א להישמר ממנו כשתניח לחתוך הצפרניים להעובדת-כוכבים בלי הטיית הישראלית את ידיה אליה" וכו'. וכבר כתב הט"ז (או"ח, סי' שכח סק"א) כעין זה עמש"כ הרמ"א (שם, סי' ג) שמי שחושש בשינו ומצטער עליו להוציאו אומר לעכו"ם להוציאו: "ולי צ"ע בזה, דהא עכ"פ הישראל מסייע לזה במה שיוציא העכו"ם השן, ומ"ש מניקף פ' בתרא דמכות דאמרין דחייב וכו', וא"כ ה"ה כך במה

הפרגולה, אם אכן יש שם לפחות שלוש דפנות כשרות כדת וכדין, שהסכך יגיע ממש עד אליהן, ואנו מניחים שאכן כך הוא.

במידה ותהיינה לכם שאלות נוספות נשמח להשיב עליהן.

בברכה מרובה

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

עירוי מים רותחים מקומקום שבת לתוך תבשיל שעל הפלטה או על האש

שלום וברכה,

רציתי בבקשה לברר לגבי 'קומקום שבת' - הבנתי שכדי שלא תהיה בעיה של מוקצה דשלהבת, אין בקומקום חוטי להט שמתאדמים מהחום.

שאלתי היא - האם גם בערב שבת כאשר מרתיחים את הקומקום, ההרתחה אינה נעשית על ידי חוטי להט, ואם כן, לכאורה הרי זה לא נחשב בישול באש (לפי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל) אלא בחמה או בתולדות

חמה, ומעתה תהיה בעיה לשפוך את המים מהקומקום לתוך הסיר של הצ'ולנט שמונח על הפלטה, האם נכון הדבר? ישר כח.

ישראל ג.

בני-ברק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ככל שמדובר כמובן בקומקום שבת באישורנו ההלכתי (הפועל בשבת במצב שמירת חום בגוף חימום שאינו לוהט) הרי שגוף החימום של ההרתחה (המושבבת כמובן בשבת לגמרי) הוא גוף חימום לוהט.

למרות זאת עדיין יש מקום לדון באשר לשפוך ממנו בשבת לתוך סיר ותבשיל שעל האש, כלומר על כיריים של גז, כמו מכל קומקום ומיחם חשמלי אחר.

לגבי תבשיל שעל פלטה חשמלית יש לכאורה להתיר, למרות שעדיין יש מקום לדון באופן שהתבשיל התבשל בערב-שבת על כיריים של גז ויש בו נזלים רותחים שיש בכוחם לבשל את המים מהקומקום או המיחם החשמלי המתערבים בהם, ואכמ"ל

מצו"ב תשובה הלכתית מאת ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א על עצם השימוש בקומקומים המיוחדים לשבת, אשר בהע' 2 שם ישנה

לקראת סוכות מפרקים רכיב של קירוי נגד גשם (פלטות פוליקרבונט שקוף).

בנוסף יש לוחות הצללה שאינם מחוברים באמצעות ברגים לשלד הפרגולה (יושבים בתוך כיסים) וניתן לפרק אותם בקלות.

יש לנו 2 אפשרויות של תשתית עבור הקירוי נגד גשם, הנשארת בזמן החג על הפרגולה

1. מסילות אלומיניום המחזיקות את פלטות הקירוי

2. תשתית עץ אליה מתחברות פלטות הקירוי באמצעות ברגים (ברגים מפורקים עבור החג)

בשתי האפשרויות, ניתן להניח את הסכך על לוחות ההצללה (עץ) ולא על התשתית של הקירוי.

מה מבין האפשרויות עדיף או אפשרי מבחינתכם?

אודה לבדיקתכם והנחיותיכם.

תודה

שבת שלום.

תום א.

מנכ"ל

תשובת ראש המכון:

שלום וברכה

לאחר עיון בתוכניות, ולאחר מכן שיחה טלפונית עמך, בה השבת לי על כל השאלות ומסרת לי את כל הנתונים, כולל המידות המדויקות של כל המרכיבים, הנני לחוות את דעתי כדלהלן:

ניתן בהחלט לבנות את הפרגולה על בסיס ההצעה שהצעת בשלימותה, כולל הנחת הלוחות המשופעים העליונים על או תחת מסילות האלומיניום הקבועות על קורות העץ הרוחביות, לפי בחירתכם. אם תוכל להרכיב את אותן קורות רוחביות באמצעות יתדות עץ במקום ברגי מתכת תהיה לכך מעלה והידור הלכת.

לפני חג הסוכות יש להסיר את כל הלוחות המשופעים העליונים מפוליקרבונט שקוף, וכן להסיר את כל הלוחות העץ התחתונים שנועדו להצללה, ולהניח סכך כשר על שמונת קורות העץ התחתיות (שכל אחת מהן באורך של 5.1 מ') במקום לוחות העץ להצללה שהיו מונחות שם, באופן שכל השטח יהיה מכוסה בסכך כשר.

באופן זה תהיה הסוכה כשרה לכתחילה ללא כל חשש.

לא נשאלנו ולא קיבלנו כל מידע על דפנות וקירות החצר, בה ממוקמת

בצורה קצת 'מופרעת', שלא באשמתם כמובן, שאז ניתן להתיר זאת גם לגדולים יותר.

אם מדובר באנשים מן השורה, פחות או יותר, שנוטלים זאת רק לשם תוספת ריכוז, ובמיוחד אם מדובר בכאלה שאינם סובלים באופן כללי מבעיות קשב וריכוז, ורק נוטלים זאת - כפי שהתפשט היום אצל רבים וטובים - על מנת להגביר את הריכוז, לשם הכנת שיעור או לפני מבחן או מכל סיבה אחרת, הרי שיש רבים שמתירים גם במקרים אלו, מסיבות שונות, ויש שמחמירים בזה.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש אד"ב האחרון, שם בעמודים 21-23 התפרסמה תשובה הלכתית לגבי נטילת ריטלין בכל ימות

השבוע, אם חובה לעשות כן כדי לאפשר יתר ריכוז בלימוד התורה.

בברכה מרובה

רפורמת החשמל בהיבט הלכתי

בס"ד

שלום וברכה

האם לרפורמת החשמל באספקה - יש היבט הלכתי?

בתודה

רפאל ש.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

א. ככל שמדובר לגבי עצם השימוש בחשמל בשבת אין כל הבדל משמעותי, שכן הולכת והשנאת החשמל נשארה בידי חח"י, וגם אם החשמל המיוצר על-ידי יצרנים פרטיים מיוצר באופן אוטומטי לחלוטין ללא כל חילול שבת הרי שאינו מסופק ללקוחות באופן ישיר, אלא הוא 'מתערב' בקווי הולכת החשמל של חח"י, כך

שכל צרכני החשמל בארץ, הן של חח"י והן של יצרנים וספקים אחרים, צורכים את אותו החשמל המעורב ממקורות שונים של כל היצרנים והספקים.

ב. יחד עם זאת, אם יש יצרנים וספקים פרטיים שמצהירים ומתחייבים כי החשמל מיוצר על ידם באוטומציה מלאה ללא כל התערבות יד אדם וללא כל חילול שבת, וניתן לוודא כי הדברים אכן עומדים במבחן המציאות, יתכן בהחלט כי ראוי וצריך לסייע בידם.

התייחסות לשאלת עירוי בשבת ממיחמים חשמליים לסיר שעל-גבי האש.

בברכה מרובה

ושנזכה שצום הרביעי יהפך לכל בית ישראל לששון ולשמחה

הוספת מים וקרח למאוורר מזגן בשבת

שלום

האם מותר בשבת להוסיף מים קרים וקרח למאוורר שמותקן בו מיכל למים וקרח והם מתפזרים ומקררים את האוויר היוצא מהמאוורר?

מצו"ב הקישור....

בברכה

יוסי צ.

אלעד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

איננו מכירים ספציפית את המכשיר עליו שאלת, הנקרא מאוורר מזגן, וכמובן שלא בדקנו אותו. אך באופן עקרוני אין כל בעיה מיוחדת להוסיף מים וקרח למאוורר בשבת.

אמנם יש לבדוק היטב: (1) אם הוספתם אינה כרוכה בהפעלה חשמלית כלשהיא. (2) להקפיד שההוספה אינה מתבצעת בשעה שאחד המרכיבים (מנוע/משאבה וכיו"ב) הפסיק לפעול והוספת המים והקרח עלולה לגרום לחידוש פעולתו.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש מנחם-אב תשפ"ב, שם התפרסם מאמר מקיף ונרחב על 'נופש כהלכה', עם התייחסות בעמודים 41-42 לאפשרות השימוש במצננים בשבת, אשר ממנו תוכל

ללמוד גם על החששות האפשריים בהוספת מים וקרח למאוורר וההנחיות כיצד ניתן לבצע זאת ללא כל חשש.

בברכה מרובה

נטילת ריטלין בשבת

שאלה: האם מותר לקחת ריטלין בשבת לצורך לימוד התורה בריכוז?

בברכה

חיים יעקב ו.

ביתר-עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

באופן כללי, לילדים וודאי ניתן להתיר. ובמיוחד כאשר מדובר בהיפראקטיביים, שללא נטילת התרופה הם מתנהגים

איסור דרבנן וכמבואר במשנ"ב בסי' שכח סקנ"א וכש"כ בזה שהוא חולה שיב"ס.

בידידות רבה

הרב שלמה ש.

דומ"ץ...

אשדוד

תשובת ראש המכון:

שלום וברכה לכ"ת שליט"א

א. בוודאי כי בכל מקרה כאשר קיימות שתי ברירות של נסיעה לצורך פיקו"נ, באופן שהדבר לא יגרום כל עיכוב ואיחור בנסיעה לצורך זה, או כאשר ניתן להיערך לכך מלכתחילה, ע"ד שכתב המג"א (סי' של סק"א) בשם ס"ח לגבי יולדת, וע"י בשו"ת חת"ס (חיו"ד, סי' שלח סוד"ה גם מ"ש) דפשיטא ליה

דה"ה בכל חשיב"ס, יש להעדיף ללא כל ספק נסיעה ברכב חשמלי, אשר גם לדעת החזו"א (או"ח, סי' נ סק"ט) לגבי הפעלות חשמליות כי

"קרוב הדבר דזה בונה מה"ת" מ"מ ברור כי הבערות של ניצוצות אש ממש חמירי טפי, ובפרט שבנסיעה ברכב רגיל הרי כל הנסיעה כרוכה בהבערות וכל האצה או נסיעה שלאחר עצירה כרוכה בהבערות נוספות.

ב. לגבי השתדלות לנסיעה עם נהג גוי ברכב חשמלי - הרי כל מה שכתבתם הוא לדעת הסוברים שהפעלות חשמליות אסורות רק מדרבנן, מבלי לחוש (במקום פקו"נ עכ"פ) לדעת הסוברים שיש בהן איסור תורה. אולם נראה דבכל עניין אם ניתן בקל להשיג נהג גוי, ללא כל שיהוי ועיכוב מיותר, עדיף לעשות כן גם מסיבה אחרת, שכן גם נהיגה ברכב חשמלי דורשת מחשבה ושימת לב, עד כמה שאפשר, שלא להרבות שלא לצורך

בחיבורים וניתוקים מיותרים במהלך הנסיעה ובעצירות שבדרך, מה גם שיש מכוניות שהפעלות שונות שבהן עלולות להיות כרוכות לעיתים גם בהפעלת נורות להט וכדומה, וכשהנהג הוא גוי אין צורך לדקדק בכל זה.

ג. והשאלה שלא נשאלה - במקרה שקיימות שתי ברירות, האחת של נהג יהודי ברכב חשמלי והשניה של נהג גוי ברכב רגיל - איזו מהן יש להעדיף? והדעת נוטה בבירור שיש להעדיף נהג גוי ברכב רגיל.

בברכת שבתא טבא

הרב אברהם משה הלפרין

ראש המכון

ג. באשר להתקנת מונה חשמל חכם, הנדרש בדרך-כלל על מנת לעבור לספק חשמל חדש, כבר פרסמנו על כך תשובה הלכתית בבטאון החודשי של המכון לחודש כסלו אשתקד (המצו"ב), עמ' 19, אשר ממסקנת הדברים עולה כי למעשה אין צורך לחוש להשפעות העקיפות האפשריות שאולי עשויות להשפיע בשבת בדרך כזו או אחרת על המונה החכם.

בברכת שבת שלום

חשש שעטנז בנעליים

שלום

אני רוצה לברר האם יש חשש שעטנז בנעליים שאין בהם צמר או פשתן?

השאלה שלי האם יש חשש גם בנעליים כאלה (אולי החוטים בהם השתמשו בנעל וכו').

ליתר דיוק אני מציינת כאן את הרכב הנעל:

גפה: 100% פוליאסטר.

בטנה: 100% פוליאסטר.

סוליה: 100% אס בי אס.

מדרס: 80% פוליאסטר 20% פוליאריטן.

החשש עלה בדעתי אחרי שנתקלתי בשאלה בעלונכם

(גיליון נ"ח) על נעלי המותג UGG שיצרניה השתמשו בחוטי פשתן לתפירת בטנת הנעל שעשויה מצמר כבשים.

לסיכום: האם יש לחשוש להימצאות שעטנז בנעליים שהיצרן לא מציין בתווית החומרים צמר או פשתן?

יהודית ס.

מגדל העמק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

כל בגד, כולל נעליים, אשר אין בין המרכיבים הרשמיים המוצהרים שלו לא צמר ולא פשתן, אין כל צורך וסיבה לחשוש שמא מעורבים שם גם צמר וגם פשתן.

בברכה מרובה

נסיעה ברכב בשבת לצורך פקו"נ

לכבוד הרב הלפרין שליט"א

הנני בזה בשאלה כשיוולדת צריכה לנסוע בשבת לבית חולים האם צריך לכתחילה לדאוג שיהיה מכונית חשמלי שבוזה לכא' נראה דאין בזה מלאכות דאורייתא [בסתם חולה שיב"ס בודאי צריך להקדים מיד לנסוע במה שיש לו].

ואם זה נכון האם כשיש מכונית חשמלי לא צריך להשתדל לנסוע עם גוי לכתחילה כשנוסע בתוך התחום כי יש בזה רק

טיפול רפואי במים בתשעת הימים

היי,

טיפול רפואי במים בעקבות פריצת דיסק מותר בתשעת הימים?
מעריכה ומודה מאוד

דפנה ר.
גבעת זאב

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מותר ככל שנדרש ותו לא.

בברכת רפואה שלמה

דלת אינטרקום בשבת

שלום

בבניין שלנו מחליפים את מערכת
האינטרקום.

רציתי לדעת מה הדברים שעליי לברר על
מנת לוודא שאין בעיה עם כניסה ויציאה
מהבניין בשבת.

תודה

רביד ג.
גבעתיים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אפשרות אחת היא לוודא ניתוק מוחלט של המערכת החשמלית
בשבת, באמצעות זיז ייעודי, והשאת הדלת פתוחה בשבת,
או נעולה במנעול עם מפתח רגיל או בקודן מספרים מכני.

במידה וחלק מהדיירים אינם מסכימים לניתוק מוחלט של
המערכת בשבת, עליך לוודא שיש אופציית יציאה של
פתיחה מכנית מבפנים, ואופציית כניסה נוספת באמצעות
מפתח רגיל או קודן מספרים מכני, באופן שהשימוש בדלת
בצורה שכזו עוקף לגמרי את המערכת החשמלית ואינו
משפיע מאומה בכל דרך שהיא על המנגנון החשמלי.

בברכה מרובה

שימוש בשבת במיני-בר למים קרים ללא אישור הלכתי

ב"ה

לכבוד ידידינו הגאון הרב הלפרין שליט"א

נשאלתי על ידי ביהמ"ד שרוצים להתקין מים קרים והוצע
להם מכשיר תמי 4 בלי פיקוח.

האם יש אפשרות להשתמש בו בשבת או שיש מכשיר חילופי
בפיקוח ממכם.

הרב נתן ג.

מו"ץ ב... ומו"ץ דחסידי...

ירושלים

מבחן נהיגה מעשי (טסט) בתשעת הימים

שלום כבוד הרב

נקבע לי טסט (מבחן נהיגה מעשי) לתאריך 11/8. עכשיו אני
שם לב שזה יוצא בלוח ביום ראשון ז'
באב בתוך תשעת הימים.

רציתי לדעת אם צריך או כדאי לדחות
זאת כמו שצריך לפי ההלכה לדחות
משפטים שנקבעו לימים אלו.

חשוב לי מאוד לא לדחות זאת ולעבור את הטסט בעז"ה
במועד הקרוב. אך אם תאמרו לי שצריך לדחות אעשה זאת
כמובן בשמחה.

תודה לכם

גבריאל ל.
אשקלון

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ההלכה היא כי "משנכנס אב ממעטין בשמחה, ובר (בן)
ישראל דאית ליה דינא בהדי כותי (-) שיש לו דין ומשפט
עם נכרי) לישתמט מיניה (-) ישתמט ממנו וישתדל לדחות
זאת) דריע מזליה (-) מפני שבימים אלה המזל אינו טוב".

מתוך הדברים נמצינו למדים: א. כי הלכה זו נאמרה רק ביחס
למשפט שבין יהודי לגוי, שעל היהודי להשתמט מכך מאחר
שבימים אלה "ריע מזליה". ב. יתר על כן, הדברים אמורים
במשפט בין שני אנשים (שאחד מהם הוא גוי), ששם צריך
להכריע מי בין שניהם צודק וזוכה בדין, ולא במבחן נהיגה
(טסט) כמו ששאלת, או כל מבחן

אחר, שאינו מוגדר כלל כמשפט.

נציין, כמשל בעלמא, רק על-מנת
לשבר את האוזן, כי להבדיל אין
ספור הבדלות בין קודש לחול,

בימים אלה של תשעת הימים נערכים בהיכלי הישיבות
והכוללים ברחבי הארץ והעולם מבחני סיכום מקיפים על
כל מה שנלמד שם במשך 'זמן' הקיץ האחרון או במשך כל
השנה האחרונה. במקביל גם מתקיימים בהרבה מן הישיבות
הקדושות מבחני קבלה לבחורים העולים משיבות קטנות
לישיבות גדולות.

למרות שאין להקיש מן הקודש לחול, הרי שאם קיום הטסט
במועדו הנוכחי אכן חשוב לך מאוד אין כל מניעה לגשת
למבחן ואתה רשאי בהחלט לעשות זאת.

בברכת הצלחה רבה בכל אשר תפנה

ושנזכה כולנו שהימים הללו יהפכו לנו במהרה

לששון ולשמחה

תשובת ראש המכון:

שלום וברכה למעכ"ת שליט"א

שימוש במיני בר למים קרים בלבד ללא אישור הלכתי כרוך בשתי שאלות הלכתיות: (1) האם ברזי המזיגה הם מכניים ולא דיגיטליים. (2) כל הוצאת מים כשהמדחם אינו פועל היא לכה"פ כפתיחת מקרר (ישן) בשבת כשהמדחם אינו פועל, ואולי אפי' חמורה ממנה, מכמה סיבות.

אך בוודאי יש מכשירים כאלה המאפשרים על ידינו למהדרין לקרים בלבד ולחמים וקרים גם יחד.

מצו"ב:

1. הבטאון החודשי האחרון של המכון, אשר מתוך התשובה המתפרסמת בעמ' 13 תוכלו ללמוד גם לעניין שאלתכם.
2. רשימת דגמי המיני-ברים המאפשרים על-ידינו לשימוש בשבת.

בברכה מרובה

שאיבת חלב אם בשבת במשאבה חשמלית

שאלה: נשאלתי על תינוק חולה (נולד עם בעייה בלב) שאינו יכול לינוק כלל, האם אפשר לשאוב חלב אם במשאבה חשמלית ע"י הצמדת המשאבה לפני ההפעלה ע"י השעון, ויחשב גרמא כפי שהורה הגרש"ז לגבי חליבת פרות - מובא בשש"כ, או כיוון שמצמידים את זה כל הזמן זה נחשב למצמצם, ואם נאסור האם אפשר להצמידו מקודם ע"י חגורה וכדו'.

מובן שלא כדאי להשתמש בהיתר זה באופן כללי, בין מחשש שיזוז ממקומו באמצע ואז ייחשב לדישה

דאורייתא, וכן מחשש לאנשים שלא יעשו כראוי, מ"מ כאן שהאדם חושש להשתמש בתחליפי חלב בגלל חששות לבריאות התינוק, אף שהספיקות אינם מבוססים ממש.

תודה רבה

אשר ב.

טבריה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

שאלת חכם חצי תשובה ולמעלה מכך.

הראשון שכתב על כך בשעתו היה ראש המכון המנוח הגר"י הלפרין זצוק"ל בשו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ג, ס"י יח), לאחר שכך היה מורה תמיד, בניגוד לרבנים אחרים, שבשעתו היו מורים, מחוסר ידיעה, שיש להעדיף משאבה ידנית.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש ניסן תש"פ, שם התפרסם מאמר נרחב בנושא זה.

לפני כשנתיים ומעלה הענקנו אישור הלכתי לחברה שפיתחה משאבת חלב חשמלית מתקדמת ומשוכללת עם סידורי שבת מיוחדים ומהודרים לפי הנחיותינו ההלכתיות, כפי שגם פרסמנו על כך. אך מאחר שהם ביצעו בה שינויים מסויימים שלא על דעתנו הפסקנו את האישור עליה.

כיום אנחנו באמצע ליווי של הליך פיתוח של משאבת חלב חשמלית, מתוצרת חברה גדולה וידועה בארה"ב, שמייצרת דגם מסוים לציבור שומרי שבת עם התאמות ייחודיות בהתאם להנחיותינו ההלכתיות המהודרות

בברכה מרובה

אתר לפרסום ספרים תורניים שיפעל גם בשבת

שלום וברכה

אני מפתח אתר לפרסום ספרים תורניים, ויהיה אפשרות גם להוריד מהאתר את הקובץ של הספר.

האם יש בעיה שהאתר יפעל בשבת, מחמת תושבי חו"ל שעלולים לקנות בו כשמצלי שבת? [ברור שהקונים יהיו יהודים].

תודה רבה

חיים דוד מ.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם השאלה היא על תושבי חו"ל שאולי יכנסו לשם בשעה שאצלך שבת ואצלם עדיין לא נכנסה שבת או שכבר יצאה, הרי שאין כל מקום לחוש בזה.

ואם השאלה היא על יהודים שאינם שומרי שבת שעלולים להיכשל ולהיכנס לשם בשבת עצמה, הרי שהסבירות נותנת

כי ככל שמדובר באתר של ספרים תורניים החשש הוא רחוק מאד.

מצו"ב הבטאון החודשי של המכון לחודש תמוז אשתקד, שם בעמ' 21 התפרסמה תשובה הלכתית

על שאלה דומה קצת, אשר הנתונים והמאפיינים הייחודיים שבה - שבגינה החמרנו שם - אינם שייכים כנראה בנידון שאלתך.

בברכת הצלחה רבה

לאור כל מה שתואר בהרחבה בפרקים הקודמים, על אודות החששות הרבים הכרוכים בשימוש בשבת במקרים בני זמננו, מובן ממילא שכאשר הולכים לרכוש מקרר חדש לבית, חובה לוודא מראש כי דגם המקרר הנרכש כולל התקן שבת מושלם, בפיקוח הלכתי מוסמך, המאפשר את השימוש בו בשבת ללא כל חשש. אלא שלעתים קורה, והדבר מצוי כעת במיוחד בחופשת הקיץ, שמתארחים במקום מסוים בשבת, והמקרר שם אינו כולל פיקוד שבת.

עבור מקרים שכאלה, ישנן הנחיות מיוחדות כיצד להיערך קודם השבת בהכנת המקרר לשימוש בו בשבת. וכן כיצד יש לנהוג במקרה ששכחו לעשות זאת וגילו זאת לאחר כניסת השבת.

עריכות שבתות שמחה או שבתות גיבוש משפחתיות וקהילתיות במבני ציבור, עשויות להפגיש משפחות וקהלים במתקני קירור מוסדיים, בהם יש צורך לשים לב לאלמנטים נוספים בעלי משמעות לשימוש בשבת, אשר אינם קיימים במקרים הביתיים. ואם בזמני שגרה רגילים מידע זה חשוב בעיקר עבור מנהלים, אנשי תחזוקה ואחראי מטבח, כיצד עליהם להתאים פתרון קבע למתקנים אלה, הרי שעבור אנשים פרטיים, אשר שוכרים מטבח מוסדי לצורך עריכת שמחה או שבת גיבוש וכדומה, יש לדעת האם קיימים פתרונות חד-פעמיים אשר ניתן ליישם.

בנוסף, הפרק הנוכחי יעסוק גם במקרים נוספים לא סטנדרטיים. וכן ישלים תחילה נקודה חשובה שהושמטה בטעות מהפרק הקודם, אודות מקרי האינורטר החדשים.

מנועי 'אינורטר'

כפי שכבר נזכר בפרק ב' של הסדרה הנוכחית, בשנים האחרונות מותקן בחלק גדול מהמקרים החדשים מדחס אינורטר, אשר פעולתו אינה בצורה של ניתוקים והפעלות (ON-OFF) לסירוגין, אלא עבודתו היא רציפה, ורק הנמכת והגברת עוצמת התפוקה מווסתת בהתאם לצורך, באמצעות שינויי מהירות סיבובי המדחס. במקרים אשר כוללים מדחס מסוג זה, כאשר רגשי הטמפרטורה מזוהים שיש צורך להגביר את העוצמה, פעילות המדחס מתגברת, וכאשר רמת הקור מגיעה לרמה הרצויה, העוצמה יורדת, אולם המדחס לא מתנתק בדרך-כלל.

כפי שהזכרנו שם, היות ולא מדובר ביצירת ופתיחת מעגל חשמלי או ניתוק, אלא רק בהגברת והפחתת עוצמת הזרם, כתוצאה מהשפעות של פתיחת וסגירת דלתות או חלונות, הדבר קל יותר, מבחינה עקרונית, מבחינה הלכתית¹.

בכל אופן, בפיקודי השבת אשר באישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה, גם במקרי 'אינורטר' ההוראה המגיעה מן הפיקוד להגברת עוצמת פעילות המדחס, לעולם לא מגיעה בעקבות פתיחת דלת וכניסת חום, אלא אחת לזמן מסוים, קבוע מראש, שאינו מושפע כלל מפתיחת הדלת, מואצת פעילות המדחס בכל מקרה. ולאחר זמן מה, בודק הפיקוד האם אכן יש בכך צורך, כשבמקרה זה הוא אינו 'מתערב' והמדחס ממשיך ממילא לפעול בעוצמה מואצת, או שיש לחזור ולהוריד את העוצמה.

כלומר, גם במקרי 'אינורטר', למרות שבכל מקרה גם בימות החול פתיחת דלת

המקרר לא מביאה לידי הפעלת המדחס אלא רק להגברת עוצמת פעילותו, הרי שבשבת, לעומת זאת, פתיחת הדלתות אף לא תגרום להגברת עוצמת זרם החשמל והאצת פעילות המדחס, אלא לכל היותר תגרום להמשך פעילותו בעוצמה גבוהה - לאחר שיתחיל מעצמו לפעול בעוצמה זו בזמן שנקבע לו מראש - ואיחור מתן הפקודה להפחתת עוצמת זרם החשמל.

התקנים ללא אישור מוסמך

המורכבות של המקרים בני זמננו מחייבת שפיקודי השבת שלהם יהיו מאושרים בידי גופים הלכתיים בעלי ידע, מקצועיות וניסיון, כך שניתן יהיה להבטיח שאכן ההתקן נותן מענה למכלול החששות הקיימים בשימוש במקרים בשבת.

1. נקודה זו זקוקה להדגשה, שכן משום מה התקבל בציבור מידע מוטעה, שכביכול המושג 'אינורטר', שמשמשים בו כיום במנועי מקרים ובמנועי מזגנים, כולל בחובו חשש נוסף, חמור יותר, מעבר לחששות הקיימים במזגנים ובמקרים הרגילים. מקורה של טעות זו כנראה בכך, שבדרך כלל מזגני ומקרי 'אינורטר', מצד היותם מכשירים חדישים חיישי הטמפרטורה שלהם רגישים יותר לכל שינוי, הרבה יותר מאשר התרמוסטטים הישנים. כך שבמבחינה זו, השפעת פעולות האדם על פעילות מכשירים אלה, ישירה ומידית יותר מאשר במכשירים הישנים. אלא שכאמור, אין בכך ובין ה'אינורטר' ולא כלום. שכן חיישי דיגיטליים חדישים אלה קיימים גם במכשירים אשר המנוע שלהם אינו פועל בשיטת 'אינורטר', בעוד שטכנולוגיית ה'אינורטר' כשלעצמה עשויה להיות דווקא גורם לקולא ולא לחומרא.

כפי שכבר צוין בפרק הקודם, ישנם 'התקני שבת' אשר מבוצעים בידי טכנאים, אשר גובים עבור כך כמה מאות שקלים, בעוד שלמעשה מדובר בסך הכול בפתרון חלקי ופשוט אשר ניתן לבצע אותו בדרך-כלל לבד מבלי להוציא עבור כך כסף, באמצעות הצמדת מגנט כפי שיתואר בהמשך.

בנוסף, יש אשר טועים כביכול פונקציית 'חג' אשר נמצאת בחלק מהמקררים, הינה פיקוד שבת המיועד עבור יהודים שומרי תורה ומצוות, בעוד שלמעשה אין לפונקציה זו ולא כלום עם שמירת השבת היהודית. כמו כן, פעמים רבות מגיעות אל המכון פניות אודות התקנים של גופים אחרים והוא מתבקש לחוות דעתו עליהם.

באופן כללי, דרכו של המכון מאז ומתמיד, להיות מרוכז אך ורק בעבודתו ובעשייתו הבלתי פוסקת, בהתאם למסורת של מי שהתווה את דרכו ועמד בראשו למעלה מיובל שנים, הגאון המופלא רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, אשר עיצב את מדיניות המכון בעצה אחת עם גדולי הפוסקים של הדור האחרון, ובראשם מרן רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל, מבלי להתייחס, לא לחיוב ולא לשלילה, לצורת עבודתם של גופים אחרים. עם זאת, קיימים פיקודי שבת אשר בנתונים המפורסמים עליהם על-ידי נותני הכשרות עצמם, מודגש במוצהר כי עיקרון פעולתם מבוסס על השפעת ההפעלה בדרך של 'גרמא'.

לשיטתם, אם שינוי טמפרטורת המקרר עקב פתיחת הדלת, או אפילו על-ידי הכנסת מאכלים חמים, לא תפעיל באופן מידי את מערכתיו, אלא רק לאחר כמה שניות, אפילו אם זה יהיה וודאי באופן מוחלט, הרי שזה נחשב כ'גרמא', ויהיה מותר להשתמש במקרר באופן הרגיל. לאור זאת, בתוכנה של המעבד בפיקוד השבת המאושר על-ידם ישנה הוראה להשהות את תגובת המדחס, הדאמפר וההפשרה, למשך של כ-25 שניות, ורק אז להפעילם.

באשר להתקנים אלה מצא המכון לנכון בשעתו להביע את דעתו, שאין זה ברור כלל שהשפעה בפעולה אקטיבית עם השהיה קלה נחשבת כ'גרמא', וכן אם הותרה 'גרמא' במקרים כגון אלו. זאת ועוד, פיקוד השבת במקררים שבאישור הנזכר גם מגיב בצפצוף התראה כאשר טמפרטורת המקרר עולה, שלשיטתם זה מותר, מאחר שיש בזה שאלה של סכנה לטריות המזון, טענה תמוהה לכאורה.

ואולי מן הראוי לחזור ולהדגיש, שכפי שתואר בהרחבה בפרק הקודם, פיקוד השבת שבמקררים באישור המכון פועל אחרת לגמרי, שלא בדרך 'גרמא', ומבוטלים בהם כל השפעות ההפעלה הן במישרין והן בעקיפין.

פתרונות למקרי 'דיעבד' ו'שעת הדחק'

כאשר רוכשים מקרר חדש לבית, יש לדעת מראש כי ההתלבטויות בין המקררים השונים צריכה להצטמצם בתוך הטווח של דגמי המקררים המאושרים - בפיקוח הלכתי מוסמך - בלבד, ולא לרכוש מקרר בצורה עיוורת ורק לאחר מכן להתעורר לשאול כיצד יש לנהוג בו בשבתות.

תופעה שחוזרת על עצמה, פעם אחר פעם, שאנשים מתקשרים למכון או לרבני המכון, לרוב ביום שישי אחר-צהרים, ומבקשים פתרונות עבור מקררים ללא אישור שהם רכשו לביתם. מצער הדבר, שבמקום להיות בבחינת 'חכם הרואה את הנולד' ולבחור מקרר מתוך הרשימה הארוכה והמגוונת של המקררים המאושרים, ובכך להבטיח שמירת שבת מהודרת בצורה נוחה ופשוטה, מוצאים את עצמם אנשים אלה בסופו של דבר מסתפקים בפתרונות חלקיים ו/או לא פרקטיים.

עם זאת, חשוב תמיד לדעת את הפתרונות הקיימים למקררים אשר אינם כוללים פיקוד שבת, עבור מקרים של 'דיעבד', כמו למשל כאשר מתארחים במקומות בהם המקררים אינם בעלי אישור מוסמך וכדומה, או לרבנים, מורי הוראה, ואחרים העוסקים בקירוב, הנשאלים אין ספור שאלות מסוג זה.

חיבור המקרר ל'שעון שבת'

כאשר נתקלים במצב בו נאלצים להשתמש באופן חד-פעמי במקרר ללא פיקוד שבת, הדרך העדיפה והיעילה בנסיבות אלו היא להצטייד מראש בשעון שבת לשקע, לחבר אליו את המקרר, ולתכנן מראש את זמני הפתיחה של המקרר כאשר הוא מנוטרל לחלוטין מזרם החשמל.

על מנת שלא להרבות בחיבורים וניתוקים תכופים ומיותרים, שאינם 'מוסיפים בריאות' למקרר ועלולים לגרום לו נזק לטווח ארוך, מומלץ לכוון את השעון ולהתאים את זמני הניתוק לשעות סעודות השבת, בהן יהיה המקרר מנותק לזמן

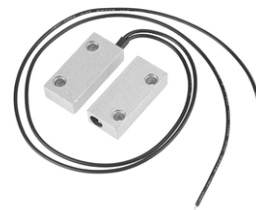

ממושך יחסית, לפי הצורך, כדי לאפשר את פתיחתו וסגירתו בזמנים אלו ללא הגבלה. בימים חמים במיוחד, וכאשר סעודת השבת נמשכת לאורך זמן ארוך יחסית, ניתן לתכנן שהמקרר יהיה מנותק למשך חצי שעה רצופה, לאחר מכן ישוב לפעול למשך רבע שעה, ושוב יתנתק למשך חצי שעה, הכול בהתאם לצורך, כשפתיחות המקרר יותאמו לזמנים שבהם הוא מנותק מזרם החשמל. למשך כל שאר שעות השבת (למעט שעות הלילה המאוחרות בהן הכול נמים את שנתם) מומלץ לכוון את השעון שינתק את המקרר למשך רבע שעה בכל שעה.

ניתוק מתגי הדלת

פתרון חלקי נוסף בשעת-הדחק למקררים ללא התקן שבת הוא נעילת מתגי הדלת.

"למקרר אין רוח הקודש" רגיל ראש המכון הגאון הגדול רבי אברהם משה הלפרין שליט"א לחזור ולומר בשיעורים אותם הוא מוסר. ואכן, המידע אשר מגיע לפיקוד המקרר אודות פתיחות וסגירות הדלת, נעשה בדרך-כלל באמצעות מפסקי הדלת. עוד במקררים בני הדור הראשון, היה קיים מתג דלת אשר נועד לכיבוי והדלקת תאורת המקרר. במקררים אשר יוצרו לאחר מכן, נוספו למתג הדלת תפקידים נוספים: לכבות את המאוורר בעת פתיחת הדלת ולהפעילו שוב כשהיא נסגרת, ובמקררים מסוימים גם להשפיע על פעילות מערכת ההפשרה על-ידי מנגנון ספירת פתיחות דלת. כמו כן, בחלק מהמקררים קיימים צגים או מערכות התראה קוליות אשר מופעלים בעקבות פתיחת הדלת. כלומר, המקרר 'יודע' האם דלת המקרר פתוחה או סגורה, באמצעות מתגי הדלת, ובעקבות כך מתרחשות פעילויות רבות במקרר.

כאשר מדובר במקרר בעל פיקוד שבת מאושר, במצב 'שבת' מתגי הדלת מנוטרלים כמובן. זאת לצד שורת דברים נוספים אשר צורת הפעלתם נעשית בצורה שונה, כפי שתואר בפרק הקודם. כאשר יש מקרה של 'דיעבד' ב'שעת הדחק', בו יש צורך להשתמש בשבת במקרר ללא אישור הלכתי, יש על כל פנים לדאוג מערב שבת לנעול את אותם מפסקי דלתות בצורה ידנית.

אמנם, בדרך כלל נטרול מתג הדלת אינו מבטל ומונע את כל ההשפעות הנגרמות מפתיחת וסגירת הדלתות, וזו הסיבה שלא ניתן להסתפק בפתרון זה לכתחילה. אולם במקרים שאין ברירה אחרת, זו העצה על ידה מונעים לפחות את ההשפעות הישירות הנגרמות כתוצאה מפתיחות וסגירות הדלתות, על התאורה, המאוורר, צגים שונים במידה וישנם, ועל ספירת פתיחות דלת בדגמי מקררים שונים.

יחד עם זאת, כאשר מחוסר ברירה מסתפקים בפתרון חלקי זה, הרי מאחר שנעילת מפסקי הדלת אינו פותרת את נושא ההשפעה על פעילות המדחס, ובעקבותיה גם על מערכת ההפשרה, ועוד שורת בעיות נוספות, ראוי במקרים כאלה, להשתדל עד כמה שאפשר, לפתוח את דלת המקרר אך ורק בשעה ששומעים את המנוע לפעול, ובמידה וקיים צורך דחוף וחשוב לפתוח אותו בשעה שהמנוע אינו פועל (או כאשר המנוע שקט מאוד וקשה להבחין אם הוא אכן פועל או לא) ראוי מאוד להחמיר לעשות זאת על-ידי קטן או בשינוי באמצעות המרפק וכדו'.

מפסקים מכניים / מגנטיים

בחלק מהמקררים, במיוחד באלה הישנים יותר, מתגי הדלת הינם בצורת לחצנים, אשר ניתן לנעול אותם באמצעות הדבקתם במצב לחוץ בנייר דבק איכותי או לתקוע בהם קיסם וכדומה, כל מתג באופן המתאים לו.

במקררים חדישים יותר, המפסקים הינם מגנטיים ובלתי גלויים לעין כל, כך שלא ניתן לתופסם או להדביקם בדרך רגילה. גם מקומם במשקוף ובמזוזות שסביב דלת המקרר משתנה מדגם לדגם. הדרך היעילה ביותר לנטרל מפסקים מסוג זה,

היא לפתוח את דלת המקרר כדי שהנורה תידלק, ולאחר מכן לעבור באיטיות עם מגנט חזק על המסגרת שסביב המקרר, לאורכו ולרוחבו, עד שמבחינים שהנורה נכבית, שזה הסימן שהמגנט איתר את מקומו הנכון של המפסק וסגר את המעגל. או אז יש להצמיד למקום זה, מערב שבת/חג, מגנט קבוע שישאיר את המפסק סגור כל הזמן.

במקררים רבים ניתן להשתמש לצורך כך במגנט דק, שלא יפריע לסגירת הדלת, כמו אלה המודבקים לרוב על דלת המקרר מבחוץ עם תמונות, פרסומות, אמרות ומזכרות שונות. אך יש מקררים לא מעטים שמגנטים שכאלה אינם יעילים, ויש למצוא או לרכוש עבורם מגנטים ייעודיים מתאימים.

יש לציין, שבמקררים בעלי דלת כפולה יתכן שישנם שני מפסקים מגנטיים, ויש לבדוק זאת ולבטל את שניהם.

יצוין בהסתייגות, כי בעוד שברוב המקררים אותו מפסק אחראי הן על התאורה והן על המאוורר, ישנם מקררים שאין הדבר כן. לכן מן הראוי גם לבצע ניסוי בימות החול כאשר המנוע פועל, ולבדוק האם הצמדת המגנט למקרר כשהדלת פתוחה מפעילה את המאוורר.

(מתוך 'ויקיפדיה')

במקררים מדגמים מסוימים, קורה שכאשר פותחים את דלת תא הקירור יחד עם דלת תא ההקפאה שמעליו ביחד (כאשר הן נשארות צמודות זו לזו, אחת מעל השניה ממש, כמו כשהמקרר סגור) האור לא נדלק, המאוורר הפנימי אינו מתנתק, וכן לא נשמע צפצוף לאחר כמה דקות

שהמקרר פתוח. הסיבה לכך היא שמפסק הדלת ממוקם בין שתי הדלתות, כך שכאשר פותחים את שתיהן יחד המקרר 'לא יודע' שהוא נפתח וממשיך להתנהג כאילו הוא עדיין סגור.

כמובן שלא ניתן ואסור לסמוך על כך לכתחילה, שכן כל סטיה קלה בטעות של אחת הדלתות עשויה מיד 'לאותת' למפסק הדלת כי הדלת פתוחה, להפעיל את התאורה, לנתק את המאוורר כאשר הוא בפעולה, ולהפעיל את התראות פתיחת הדלת. אולם במקרים קיצוניים, באם אירע למישהו שברשותו דגם של מקרר מסוג זה ששכח להעביר את המקרר למצב 'שבת', או שנתקל במקרר שכזה ללא מצב 'שבת' ושכח לנעול את מפסקי הדלת, יש לו את האפשרות לעשות בזהירות רבה מאוד, מבלי להרבות בפתיחות מיותרות, כדי שלא להיכשל חלילה.

יחד עם זאת, במקרים כגון אלה, בשונה ממקרים אחרים, לא מומלץ לעולם לפתוח את שתי הדלתות בצורה האמורה בשינוי או על-ידי קטן, מאחר ששני אופנים אלה אינם מתאימים לפתיחה כגון זו הדורשת זהירות מירבית והקפדה יתירה.

שילוב שני הפתרונות יחד

למעשה, אלו הרוצים להדר ולהחמיר על עצמם ולצאת מכל צל צילו של חשש הלכתי, במקרה של מקרר שאין לו התקן שבת, מן הראוי שינקטו בשני הפתרונות גם יחד, ומלבד מה שהם יחברו את המקרר לשעון שבת, ויקפידו להשתמש בו רק כאשר זרם החשמל מנותק, הם גם יקפידו לנטרל את מתגי הדלת, באמצעות נייר דבק/קיסם או מגנט.

לדבר זה ישנן כמה סיבות הלכתיות:

- א. אם לא נועלים את המפסקים, הרי כשפותחים את הדלת פותחים את המעגל החשמלי שלהם, ולמרות שאין בהם עתה כל זרם ואין בכך כלום, גורמים אחר-כך בסגירת הדלת וסגירת המעגל להכנת הפעילות של המאוורר, לכשיחזור הזרם באמצעות שעון השבת. שכן אם הדלת תישאר פתוחה הרי גם כשיחזור הזרם ומנוע המקרר יתחיל לפעול המאוורר לא יפעל, מאחר שהוא אינו פועל בדלת פתוחה (במצב רגיל, כשמפסקי הדלת אינם נעולים), כדי לא לדחוף את האוויר הקר החוצה, ורק כתוצאה מסגירת הדלת, בעוד המקרר מנותק מהחשמל, הוכן המעגל החשמלי שיאפשר למאוורר לפעול עם חזרת הזרם.²
- ב. בצורה כזו, גם אם יש צורך דחוף לפתוח את המקרר בשעה שהוא מחובר לזרם והמדחס לא פועל, ניתן כאמור להקל לפתוח אותו בשעת הדחק ובמקום צורך גדול באחד מהאופנים הבאים: 1. בשעה שהמנוע פועל. 2. בשינוי, באמצעות המרפק וכדו'. 3. על-ידי קטן, מה שלא ניתן לעשות כשמפסקי הדלת אינם נעולים.

- ג. אם בזמן כניסת השבת שעון השבת במצב פועל ומפסקי הדלת אינם נעולים כך שאין אפשרות לפתוח אותו, מאחר שכל פתיחת דלת מדליקה במישרין את הנורה, ועלולה גם לנתק את המאוורר (אם המנוע פועל), יש מקום לדון בזה מצד מוקצה 'דאיתקצאי לבין-השמשות', וממילא יש לדון גם על האוכל הנמצא במקרר כדין 'איתקצאי לכולא יומא' (יעוין בס' ש"כ ח"א, פ"י, הע' מז בשם הגר"ז, על יסוד דברי המג"א סי' תקיח סק"ד והביאה"ל שם ד"ה בית).

אך אם מפסקי הדלת נעולים, כך שניתן לפתוח אותו, על כל פנים כשהמנוע פועל, (ובמקום הצורך גם כשאינו פועל בשינוי או על ידי קטן) - אין צורך להחמיר בזה משום מיגו דאיתקצאי לבין-השמשות.

צריכת קרח ומים

כפי שכבר נכתב, במקרים הכוללים מיתקן אוטומטי לייצור קרח, גם אם מקררים נושאי אישור לשימוש בשבת, ההנחיה לגבם היא שלא לצורך קרח מן המתקן, אלא אם-כן המתקן ננעל מערב שבת ואינו מייצר קוביות קרח בשבת עצמה.

לגבי מקררים אשר כוללים 'קיוסק מים', כלומר ברז מזיגה חיצוני של מים קרים, אין לצורך כלל מים קרים משם, שכן בדרך-כלל הברזים הם אלקטרוניים. במקרים שכאלה שבאישורו המהודר של המכון אכן ננעלת במצב 'שבת' אפשרות צריכת המים מן ה'קיוסק'.

זכר באמצע שבת

כאשר שכחו להעביר את המקרר למצב 'שבת', או לנעול את מפסקי הדלת, אסור לפתוח את הדלת בשבת או בחג.

ושוב, יש לחזור ולהדגיש, שגם אם ידוע שאין במקרר נורה שנדלקת עם פתיחת הדלת, עדיין אסור לפתוח את הדלת, בגלל ההשפעה הישירה,

2. ואף שמן הדין יש אולי מקום להקל בזאת, אע"פ שמדובר ב'פסיק-רישא דניחא-ליה', משום שאין זה אלא רק בדרך גרמא של 'סוף חמה לבוא', אבל בוודאי שאותם המחמירים על עצמם ונוהרים מכל סרך של רחוק של ספק חילול שבת, ומקפידים שלא לפתוח את המקרר רק בשעה שהוא מנותק מזרם החשמל, יש להם לחוש גם לכך, ולהקפיד על נעילת מפסקי הדלת.

על המאוורר ועל דברים נוספים.

אמנם אם אכן ידוע שאין במקרר נורת תאורה פעילה, וגם לא תגובה מידית של הדלקת נורות חיווי, כך שהבעייה המרכזית שנשארת היא רק ההשפעה על המאוורר, ניתן בשעת-הדחק, כשאין כל ברירה אחרת, להקפיד לפתוח את המקרר בהתקיים התנאים הבאים:

א. פתיחת הדלת תיעשה בדרך שינוי, עם המרפק וכדומה.

ב. הפתיחה תיעשה רק כשהמדחס אינו פועל, שאז גם המאוורר אינו פועל.

ג. כדי להיות בטוחים שהמדחס והמנוע לא יתחילו לפעול בשעה שהמקרר פתוח עדיין, ואז סגירת הדלת תפעיל מיד את המאוורר, ראוי לשים לב ולהקשיב לזמן שבו המדחס פועל, להמתין לסיום מחזור הפעילות, ואז לפתוח את הדלת מיד, ולהזדרז לסגור אותה מהר.

ד. במקרים בהם קיימת התראת דלת פתוחה על-ידי השמעת צפצוף, והיא נעשית על-ידי טיימר אשר רק כעבור זמן מה שהדלת פתוחה מושמע צפצוף, ניתן להקל לפתוח את הדלת ולסגור אותה מידית בטרם יופעל הצפצוף.

מקרר עם נורה פעילה

מקרר שיש בו נורה פעילה ונזכרו בכך בשבת עצמה, יש לדון להתיר - עפ"י הוראת חכם מובהק - לפתוח את דלת המקרר על ידי נכרי (בהסתמך ע"ד הפוסקים שיש להתיר אמירה לנכרי בפס"ד, ע"י מג"א סי' רג סקמ"א, סי' רנט סק"א, סי' רעז סק"ז, סי' שיד סוסק"ה, ובמש"כ בשו"ע הרב סי' רג ס"י), ולעשות זאת בדרכים הבאות:

א. ישתדל שלא לומר לגוי במפורש, אלא רק בדרך רמיזה.

ב. לאחר פתיחת הדלת על-ידי הגוי, יחזיק את הדלת פתוחה משהו, עד למוצאי-שבת, באמצעות קיפול מגבת וכדומה עליה.

'מוקצה' במגירת מקפיא

ישנם מקררים אשר תא ההקפאה שלהם מופיע בצורת מגירה בתחתית המקרר. במקרה שיש במגירה זו מוצרים שאינם ראויים לאכילה, קיימת שאלה הלכתית לגבי פתיחת המגירה בשבת מצד איסור טלטול 'מוקצה'.

אכן, אם המגירה מלאה רק במוצרים קפואים שאינם ראויים לאכילה, כגון בשר, עופות קפואים וכדו', יש איסור מוקצה בשליפתה. ואף שדנו לגבי פתיחת דלת מקרר שמונחים בו דברי מוקצה, אם הדלת נעשית כבסיס לדבר האסור, או שמפני חשיבותה אינה בטלה לדברי המוקצה (ועל יסוד מש"כ בשו"ע הרב סי' רעז ס"ג ובקו"א שם סק"ג ובמ"ב שם סק"ז), אבל מגירה נשלפת, שמיועדת כולה להניח בתוכה דברי אוכל קפואים חיים ולא מבושלים (ע"י מ"ב סי' שח ס"ק קכה) בוודאי יש להחמיר ולהתייחס אליה כבסיס לדבר האסור.

אך היות ומן הסתם אדם אשר פותח את המגירה בשבת אינו עושה זאת סתם שלא לצורך, אלא על-מנת להוציא משם את דברי האוכל הראויים לאכילה בשבת, כמו גלילות או ארטיקים, או חלות קפואות, שיפשירו תוך זמן מה לאכילה בשבת, יש להתיר זאת משני טעמים:

א. יש להתייחס למגירה זו כבסיס לדבר המותר ולדבר האסור, ויש לסמוך על כך שמאכלים ודברים הנחוצים ומיועדים לשבת עצמה חשובים יותר מדברי האיסור, ללא התייחסות לערכם הכספי הממשי, וע"ד שנתבאר בחי"א (הל' שבת, כלל סז ס"ד) ובמ"ב (סי' רעז סק"ח; וע"ע בזה בשו"ת אג"מ אור"ח ח"ה, סי' כב, אות יז, ובשו"ת שבה"ל ח"ה, סי' נב, ובס' שש"כ מהדו"ח, פ"כ סנ"ז והע"י ולא וסס"א והע"י רמד).

ב. יש לסמוך גם על מה שהעלה המ"ב (סי' שח ס"ק קכה, ובביאה"ל שם סל"א ד"ה דחזי) שבמקום הדחק יש לסמוך על המקילין שכל בשר חי ואפי' בשר בהמה חזי לאומצא לאוכלו חי ואינו מוקצה ומותר בטלטול.

אולם אם המגירה מלאה רק בקפואים אחרים שאינם ראויים לאכילה, יש להחמיר שלא לפתוח אותה בשבת על-מנת להניח בקבוק מים לקירור או לכל צורך אחר.

מקררים וחדרי קירור מוסדיים

החששות הנזכרים לגבי מקררים ביתיים, עשויים להיות קיימים, לצד חששות נוספים, גם במקררים וחדרי קירור תעשייתיים / מוסדיים. על כן, מוטל על אחראי מטבחים ציבוריים אשר משתמשים בהם בשבת, כגון במוסדות חינוך, בתי הארחה, מרכזים רפואיים, מוסדות סיעוד וכדומה, לבדוק את המקררים אשר ברשותם, ולהתייעץ עם גוף הלכתי בקי ומוסמך כיצד להתאים את מתקני הקירור שברשותם לשימוש בשבת, כאשר בדרך כלל הפתרון הוא כמובן התקנת פיקוד שבת מאושר.

משפחות אשר עורכות שבתות שמחה או גיבוש במקומות בהם קיימים מקררים או חדרי קירור מוסדיים, עליהם לשים לב ולברר לגבי השימוש בהם בשבת, במיוחד לגבי התאורה והמאוורר, וכן לגבי צג הטמפרטורה ואודותיו יפורט בהמשך.

יצוין, שגם כאשר מדובר במקום עם הנהלה דתית, ונאמר כי מדובר במקררים ישנים ומכניים 'כמו המקררים של פעם', אין הדבר אומר כלל שאין בהם חששות הלכתיים שונים.

- הפתרון היעיל והמהודר לצאת מידי כל חשש הוא חיבור המקרר לשעון שבת ושימוש בו רק בזמן שזרם החשמל מנותק.
- בהיעדר אפשרות כזו יש למצוא דרך כיצד לנעול את מפסקי הדלת. וכפי האמור לעיל רצוי לעשות כן בכל מקרה, גם במידה שהמקרר מחובר לשעון שבת.
- בנוסף יש לפתור את נושא צג הטמפרטורה, כדלהלן.
- כמובן, שגם אם נועלים את מפסקי הדלת ופותרים את נושא הצג, יש מקום להחמיר עד כמה שאפשר לפתוח את הדלת רק בעת ששומעים את המדחס פועל.

צג טמפרטורה

במקררים מוסדיים רבים קיים צג טמפרטורה דיגיטלי, אשר מורה בכל רגע נתון את מידת הטמפרטורה הקיימת בחלל המקרר. פתיחת דלת מקררים מסוג זה, מביאה בדרך כלל לשינוי כמעט מידי של התצוגה אשר על הצג - דבר הכרוך הן בעצם ההפעלה החשמלית והן בכתיבה על הצג.

לגבי צג זה, יש להדגיש, כי פעילותו אינה מתבצעת כמובן באמצעות מתגי הדלת, אלא באמצעות חיישן, כך שגם אם מוצאים דרך לנעול את מתגי הדלת החשש לגבי הצג עדיין קיים.

הפתרונות אשר ניתן ליישם בעניין הצג הדיגיטלי, הינן כפי שיפורט להלן, בסדר יורד לפי סדר העדיפות:

א. הפתרון הנכון והמושלם הוא כמובן, ביטול הצג על-ידי גרימת קצר חשמלי - דבר שכל מי שיש לו ידע מינימלי בחשמל יכול לעשות זאת בעצמו.

- ב. פתיחה וסגירת הדלת על-ידי נכרי.
- ג. בהיעדר אפשרות לבטל את הצג ופתיחה על-ידי נכרי, יש להסתיר את הצג, כך שהופעת הספרות על גביו הופכת על ידי זה להיות בגדר 'פסיק-רישא דלא ניחא ליה', ובצירוף העובדה שכתב זה הינו 'כתב שאינו מתקיים' ניתן להקל באופן האמור בשעת הדחק ובהיעדר ברירה אחרת. בנוסף נכון וראוי מאוד להקפיד לפתוח את דלת המקרר בשינוי באמצעות המרפק וכדומה.
- ד. בחלק מהמקררים, ובתנאים סביבתיים מסוימים, פתיחת דלת המקרר לרגע מועט וסגירתה תכף ומיד אינה גורמת עדיין לשינוי הכיתוב על הצג. ככל שבניסיונות אשר בוצעו מערב שבת התברר שכך המציאות, ניתן להקל לפתוח את המקרר בשינוי ולהוציא ממנו או להכניס אליו דברים במהירות רבה.

מקררים בחדרי בתי מלון

מצוי בבתי-מלון שישנם מקררים אישיים בחדרים, בהם מאוחסנים בקבוקי שתיה, יין, וכדומה, לשירות האורחים. מקררים אלה, למרות שעל פניו עשויים להיות מקררים די פשוטים, ואפילו לא תמיד עם תאורה פנימית, כך שלכאורה פתיחתם בשבת, בוודאי כאשר המדחס פועל, לא אמורה להוות שום בעיה. אולם לאמיתו של דבר, המקררים אשר בחדרי בתי המלון מחוברים לא פעם למערכת אשר רושמת את פתיחות הדלת, כאשר על סמך זאת מחייבים את האורח על השתייה שהוא צריך מן המקרר, ודבר זה כשלעצמו מהווה סיבה מספקת שלא להשתמש בהם בשבת כלל. כך שניתן לסכם, לגבי המקררים שבחדרי בתי המלון, כי מעבר לעצם החששות הכרוכים בשימוש במקררים ללא התקן שבת, כמובן שאין שום היתר לצרוך ממקררים מסוג האמור בשבת, כל עוד מערכת הרישום האוטומטית פועלת.

מקררים 'כמו של פעם'

מפעם לפעם נשאלים אכן רבני המכון, מגופים פרטיים או ציבוריים, על אודות מקררים מסוימים, כמקררי שתייה, מקררי-מיני משרדיים וכדומה,

אשר על פניו נראים מכניים ופשוטים, 'כמו של פעם', לגבי שימוש בהם בשבת.

מתוך הניסיון יודעים רבני המכון, כי השאלה משתנה ממקרה למקרה, ובעוד שישנם מקרים אשר הם אכן פשוטים למדי, כך שכמעט אין בהם בעיות מיוחדות אשר לא ניתן לפתור אותן בקלות, ישנם אחרים אשר הבעיות שבהם מורכבות יותר והם מחייבים התקן שבת.

כאשר מדובר בדגם אשר ידוע למכון שהוא אכן פשוט ולא מורכב, ההנחיות הניתנות לגביו מתייחסות לדברים הבאים, ככל שהם קיימים.

א. לוודא כי לא קיימת במקרה תאורה המופעלת על-ידי פתיחת הדלת, או שהיא נוטרלה באמצעות מפסק הדלת.

ב. שימת לב לנושא ההשפעה על המדחס, כאשר ההמלצה היא להימנע מפתיחת דלת מקרר כאשר המדחס אינו פועל. ובמקרים מסוימים, ישנם מקומות מוסדיים אשר הטכנאי מחבר נורה חיצונית המורה מתי המדחס פועל, שאז ניתן לפתוח את המקרר ללא חשש.

ג. ביטול אפשרות צפצוף התראת הדלת באחת משתי הדרכים הבאות: (1) למצוא את מיקומו המדויק של המפסק (המגנטי מן הסתם) שמשתחרר עם פתיחת הדלת ולנעול אותו בשבת (באמצעות הצמדת מגנט למקום זה). (2) לחבר את המקרר לשעון שבת, שיתק אותו בשבת לזמנים קבועים מראש, בהם ניתן יהיה לפתוח את המקרר ללא כל חשש.

יצוין, כי לאחרונה ממש נתן המכון אישור הלכתי לכמה דגמים של מקררים משרדיים, דבר שלא היה קיים עד כה.

חדרי יין

בעוד שבמקרים וחדרי קירור רגילים קיימים בכל עת שינויי טמפרטורה, בתוך טווח מוגדר, ישנם 'חדרי יין', אשר הינם למעשה חדרי קירור קטנים, משוכללים ורגישים מאד, האמורים לשמור כל העת על רמת טמפרטורה קבועה, כמו גם על רמת לחות גבוהה. הדבר נעשה באמצעות חיישנים מתקדמים, שעל ידם כל פתיחת דלת של חדר היין מביאה באופן כמעט מיידי לידי השפעה על פעילות המדחס וכן על אלמנטים ופונקציות נוספות, כולל שינויים מידיים במסך תצוגת הטמפרטורה ורמת הלחות, אותה מתקינים בדרך-כלל בחדרים כגון אלו.

פניות שהגיעו למכון אודות חדרי יין מסוג זה, בשאלה כיצד ניתן להתאים אותם לשימוש בשבת, נענו כי אין למכון כל מידע על חברות שחדרי היין אותם הם מציעים מותאמים לשימוש בשבת, וכן לא נראה שקיים דבר שכזה. ראשית מפני שמטבע הדברים והדרישות הקפדניות לרמת הטמפרטורה והלחות בחדרים כגון אלו לא ניתן לכאורה לתכנן חדר שכזה שהשימוש בו בשבת יתאפשר לכתחילה ללא כל חשש. ושנית מאחר שלא מדובר במוצר עממי, המיועד לכל שכבות הציבור, לא מסתבר שמישהו ינסה להשקיע בהתאמתו לשבת.

אילו היה מדובר בחדר קירור רגיל, היה המכון ממליץ על התקנת תרמוסטט דיגיטלי עם פיקוד שבת, באישורו ההלכתי. אך בחדרי יין, שם מקפידים כאמור על טמפרטורה ורמת לחות קבועה, נטולת תנודות ושינויים, נראה כי ההתקן לא יתאים.

אילו היה בכך צורך גדול ואמיתי היה ניתן בשעת-הדחק להורות על ניתוק מסך התצוגה בשבת (או לפחות כיסוי והסתרתו) ולהתיר את פתיחת הדלת בשינוי או על-ידי קטן לזמן קצר מאד, כאשר החדר הסמוך לחדר היין ממוזג והטמפרטורה דומה פחות או יותר לרמת הטמפרטורה השוררת בחדר היין, ולסגור אותו מיד שוב. אולם מאחר שהצורך אינו כל-כך גדול וחשוב, וגם קשה להתאים כיאות את כל התנאים הנדרשים, המלצת המכון היא שלא לפתוח דלת של חדר יין בשבת, ולהכין את בקבוקי היין הנדרשים לכל שבת מחוצה לו במקררי יין ייעודיים וכיוצא בזה.

מקפיאים

לסיום, עלינו לציין, כי כאשר לשימוש במקפיאים בשבת התפרסם בשעתו מאמר מקיף ונרחב בבטאון 'אספקלריה' (גיליון ה', לחודש תמוז תשע"ט) על מכלול הבעיות העשויות להיות במקפיאים, לסוגיהם השונים, הדרכים המהודרות לפתרון ואפשרויות השימוש בהם.

ועוד חזון למועד בעז"ה להרחיב עוד בנושא, עם התאמות לשינויים וההתפתחויות שמאז ועד עתה.

ורפואה קרובה לבוא (3)

פרקי תיעוד מדגמיים של עשרות שנות פעילות בכל תחומי שמירת ההלכה במרכזים רפואיים ובתי-חולים

כדרכו של מדור זה, לא יתוארו בו תהליכים בהם מעורב המכון בהווה, אלא רק כאלו שהיו בעבר, תוך השתדלות להביא את החלקים המעניינים יותר, שבהם גם היו מעורבות דמויות ידועות וכדומה.

פעילות המכון המדעי טכנולוגי להלכה במרכזים הרפואיים של 'הדסה', על שני בתי החולים הגדולים, בשכונת עין-כרם ובהר הצופים בירושלים, התפרסה על פני שנים רבות ובתחומים שונים, בנושאי כשרות, שבת וטהרת כהנים ועוד • מטבע הדברים, בשל היות המרכזים הרפואיים של 'הדסה' מן הגדולים ביותר בארץ, ובוודאי בכל אזור ירושלים, ובשל ציבור גדול של שומרי תורה ומצוות הנזקקים לשירותיהם, קיימת דרישה ציבורית להתאמת המקום לדרישות ההלכה באופן המהודר • יחד עם זאת, פעילות המכון במקום לא הייתה תמיד 'סוגה בשושנים' וידעה עליות ומורדות לאורך כל השנים • בשנת תשמ"ו פעל המכון להתאים את עגלות חימום האוכל לשימוש בשבת • באותה שנה הוזמנו עגלות חימום מיוחדות מחברת 'פל"ב', בהתאם להוראות המכון ותחת השגחתו • במהלך שנת תשמ"ז, יוצרו מערכות חדשות עבור המטבח החדש אשר הוקם ב'הדסה' עין-כרם, דלפק להגשת אוכל חם, מתקן להגשת צלחות מחוממות ודלפק אשר כלל מערכת קירור עבור הגשת אוכל קר • כל המערכות האמורות יוצרו עם אפשרות מעבר למצב 'שבת', המותאם לצרכי חולים, ללא כל חשש של איסורי תורה במלאכות דאורייתא • בשנת תשמ"ח היה מעורב המכון בתכנון וייצור שולחנות חימום האוכל, כך שיפעלו בשבת בהתאם להנחיות המכון אשר אף פיקח ובדק בשטח את המתקנים • באותה שנה אף הייתה פעילות בנושא מיחמי המים, כאשר המכון קידם מעבר לשימוש במיחמי הגלישה הייחודיים, עם הפתרון הייחודי והמהפכני של מתן אפשרות לאספקת מים חמים ללא הגבלה בשבת, ללא שום חשש, באופן שהוא מותר אף לכתחילה גם לבריאים ומבקרים • בנוסף, במקביל לעבודות המעקב אחר יישום הוראות המכון במתקנים אשר הוא היה מעורב בתכנונם, החלה באותה שנה גם פעילות בנושא המעליות בשבת, בהצעות פתרון שונות אשר יישומם מבטל את השפעת כובד משקל הנוסעים במעלית על הפעילות החשמלית • בעקבות פניות רבות שהגיעו למכון בנושא טומאת כהנים במחלקת היולדות שבמרכז הרפואי, נרתם המכון אף לעניין זה • עד לאותו זמן נעשה, מתוך חוסר מודעות, רק תיקון של התקנת דלתות אשר הפרידו בין בניין בית החולים לבניין בית הספר לרפואה בו נמצאים חלקי אדם • ראש המכון המנוח, הגרל"י הלפרין זצ"ל ראה צורך לפעול אל מול הגורמים הרלוונטיים ולהבהיר להם כי תיקון זה הינו חלקי בלבד • הוא ניסה לשכנעם בכל דרך לנסות לבודד לפחות את מחלקת היולדות ואת המרפאות בפני הטומאה • בשנת תשמ"ט בוצעה פעילות להתאמת מתקני החימום של מזון התינוקות במחלקות הילודים והילדים לשימוש בשבת • לצורך כך גם ערך הגרל"י הלפרין זצ"ל סיור יחד עם מהנדסי המכון במחלקות בית החולים • בשנים שלאחר מכן המשיך הקשר ושיתוף הפעולה של המכון בכלל, ובאופן אישי של הגרל"י הלפרין, עם רבני המרכזים הרפואיים, ובפעילות בלתי פוסקת אל מול ההנהלה ואנשי המקצוע של המרכזים, בחתירה עקבית ומתמדת של התאמת עוד ועוד מערכות ומתקנים של בית החולים לדרישות ההלכה

אספקלריה באספקלריית העבר

המשך מעמוד קודם

פלבס מפעלי מתכת
פ"ח חרוד איחור (מיסד 18960) סלסון ע"י חרוד 065/1717

חשד: 5.4.87
צויד משרדה
בדמי מחירה

לכבוד: כבוד הרב עין כוס
אנה האספה
לדיר מר ריינהרץ

הנדון: פקד השט

א. חרוד קיבלנו סוף סוף במקסימום אחת חכניות המרמיקה. חכניות הועברו לשדר הטכני להכנת חכניות, מ.א. עבד חרוד מושהב בלייזר. חיות ומדורב 5-חכניות שונות (לכל סוג פרוס חכניות אחת) אנו מקוים שער סוף שבו זה נוכל להכין את המרמיקה להכרעה. כמו שהכרנו לכם מרגע הרמיקה המרמיקה דרושים לנו שבועיים עד 3 שבועות למחר העבודה.

ב. בהמשך נמלא סעות בחור בסוף 6.4.87
צויד לחיות - 1,800 ש"ח במקום - 1,410 ש"ח לחיות. $FRK \sim 200 \text{ א} - 40$
אכשם לאשר חוקן הסעות.

1. חימום שטח הלחץ: בזמן זה סובל מאושר בע"מ סכון החלפת (לא יאור חרואות מכובות) גזווי חרואות לשולחנות חימום שבווי חרואות 250-300 ואס למטר, וכך נחגנו כער לבני בני חולים ועל כך חתבסס העצנות.

2. לאחריה, כעבוד מתינינו יצאו חרואות בחובות חרואות 80 ואס למטר, מה שמחייב גוף חימום של 20 מטר (זכר שאינו אספרי כמובן) או שינוי כל מערך גופי החימום, כולל 8 גופים נוספים. בכל יחידה, שינוי הכיסויים והחבורים וכו'.

3. סך השינוי לכל יחידה כולל חרואות ועבודה - 480 ש"ח
סך הכל עבור 2 יחידות - 960 ש"ח

אבקש לאשר את השינוי הנדרש.

כתובה
סלסון
מפעלי מתכת
מחאה חר.

נחמ/כ

הסתדרות מדעית חרוד

לכבוד: כבוד הרב עין חרוד
איחור

לשמונה כבד מר איחור חרוד וזכר אלי וזכר

אנה הבינוי

הנדון: עגלות אוכל סודות - משרדת החשמל
סימוכין: שיחוסם המרמיקה עם פד שמואל בר ביוס 27.3.87

א. נא לדור לנו מידית, אם אכן הריעה משרדת שלמה אחת עד שנה גופי חימום חרואים.

ב. במדה והריעה שערט עניי של גופי חימום, נא להעביר בשהסו אם לא, נא להודיענו ואנו נבשט בשבובם ששהסו.

ג. יש להעביר משרדת וזכר אל 6 גופי חימום בעגלה אחת בלבד בחדר עם הסיידים החשמליים הנוספים, תיינו.

1. חלוקת כל החשמל החדש לכלל בעל ששהסו יודים - הכבד ישנה עמי' החכניות החדש.

2. ביטול המפסיקים הנמדרים הקיימים רחמי משרדות החימום והחוקות מסיים - גודר עם מוחת - יייל (מכרשום כפי וזכרשום של מכווי ההכרעה), כלי נדרות מרה כלל אס עם נדרות LED גלעד.

3. חיבור משרדת החשמל בחתום חכניות סודותם מס סלסון חרואות 24.2.87 (ריס ציכוס נוסף).

4. מרדוש חתום מוחות הגנה על המרמיקה ייזעל בשהסו ומרד.

כבוד רב

יוסא מר
מנהל אנה הבינוי

החתם: מר שמואל בר
מר צבי מרדוש
מר דומה יוסא
מר דודור מרה

התכתבות טכנית של מפעלי חברת 'פלב' עם 'הדסה'

אדר תשמ"ז המרכז הרפואי 'הדסה' מזמין מחברת 'פלב'ם'

עגלות חימום מותאמות לשימוש בשבת על פי הנחיות המכון

המדעי טכנולוגי להלכה

מכון מדעי טכנולוגי לביצוע הלכה
Institute for science and halacha

1 Hapagat St., Jerusalem, Israel
טל: 02-487 387/387
פא: 02-487 387/387

ד"ר יעקב שמואל גל, מנהל המכון, מנהל המכון, מנהל המכון

הנדון: עגלות חימום אוכל סודות

1. עגלות חימום אוכל סודות - משרדת החשמל
סימוכין: שיחוסם המרמיקה עם פד שמואל בר ביוס 27.3.87

א. נא לדור לנו מידית, אם אכן הריעה משרדת שלמה אחת עד שנה גופי חימום חרואים.

ב. במדה והריעה שערט עניי של גופי חימום, נא להעביר בשהסו אם לא, נא להודיענו ואנו נבשט בשבובם ששהסו.

ג. יש להעביר משרדת וזכר אל 6 גופי חימום בעגלה אחת בלבד בחדר עם הסיידים החשמליים הנוספים, תיינו.

1. חלוקת כל החשמל החדש לכלל בעל ששהסו יודים - הכבד ישנה עמי' החכניות החדש.

2. ביטול המפסיקים הנמדרים הקיימים רחמי משרדות החימום והחוקות מסיים - גודר עם מוחת - יייל (מכרשום כפי וזכרשום של מכווי ההכרעה), כלי נדרות מרה כלל אס עם נדרות LED גלעד.

3. חיבור משרדת החשמל בחתום חכניות סודותם מס סלסון חרואות 24.2.87 (ריס ציכוס נוסף).

4. מרדוש חתום מוחות הגנה על המרמיקה ייזעל בשהסו ומרד.

כבוד רב

יוסא מר
מנהל אנה הבינוי

החתם: מר שמואל בר
מר צבי מרדוש
מר דומה יוסא
מר דודור מרה

מכון מדעי טכנולוגי לביצוע הלכה
Institute for science and halacha

1 Hapagat St., Jerusalem, Israel
טל: 02-487 387/387
פא: 02-487 387/387

ד"ר יעקב שמואל גל, מנהל המכון, מנהל המכון, מנהל המכון

הנדון: עגלות חימום אוכל סודות

1. עגלות חימום אוכל סודות - משרדת החשמל
סימוכין: שיחוסם המרמיקה עם פד שמואל בר ביוס 27.3.87

א. נא לדור לנו מידית, אם אכן הריעה משרדת שלמה אחת עד שנה גופי חימום חרואים.

ב. במדה והריעה שערט עניי של גופי חימום, נא להעביר בשהסו אם לא, נא להודיענו ואנו נבשט בשבובם ששהסו.

ג. יש להעביר משרדת וזכר אל 6 גופי חימום בעגלה אחת בלבד בחדר עם הסיידים החשמליים הנוספים, תיינו.

1. חלוקת כל החשמל החדש לכלל בעל ששהסו יודים - הכבד ישנה עמי' החכניות החדש.

2. ביטול המפסיקים הנמדרים הקיימים רחמי משרדות החימום והחוקות מסיים - גודר עם מוחת - יייל (מכרשום כפי וזכרשום של מכווי ההכרעה), כלי נדרות מרה כלל אס עם נדרות LED גלעד.

3. חיבור משרדת החשמל בחתום חכניות סודותם מס סלסון חרואות 24.2.87 (ריס ציכוס נוסף).

4. מרדוש חתום מוחות הגנה על המרמיקה ייזעל בשהסו ומרד.

כבוד רב

יוסא מר
מנהל אנה הבינוי

החתם: מר שמואל בר
מר צבי מרדוש
מר דומה יוסא
מר דודור מרה

אלול תשמ"ז דו"ח ביקור של מהנדס המכון במסגרת תכנון המתקנים עבור חדר האוכל החדש

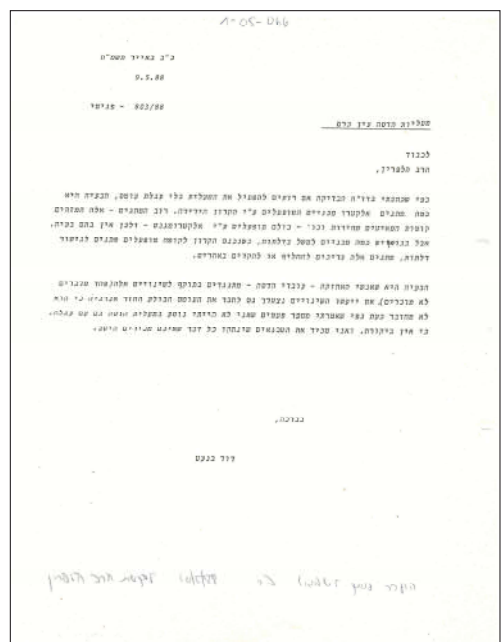
סיון תשמ"ז המכון עוקב אחר יישום הפתרונות בעגלות החימום ומחדד את ההנחיות לגביהן

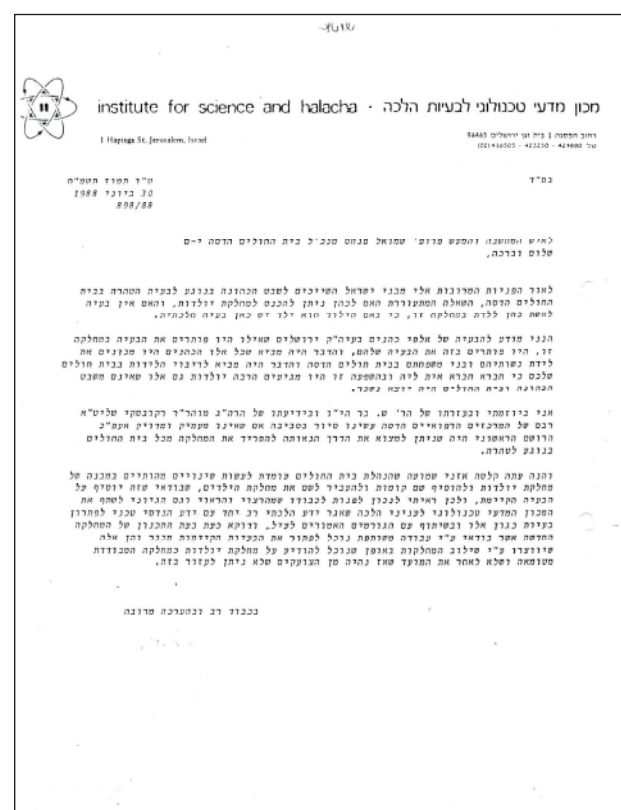
אספקלריה

באספקלריית העבר

המשך מעמוד קודם

פעילות המכון בנושא השימוש במעלות בשבת במרכז הרפואי 'הדסה'

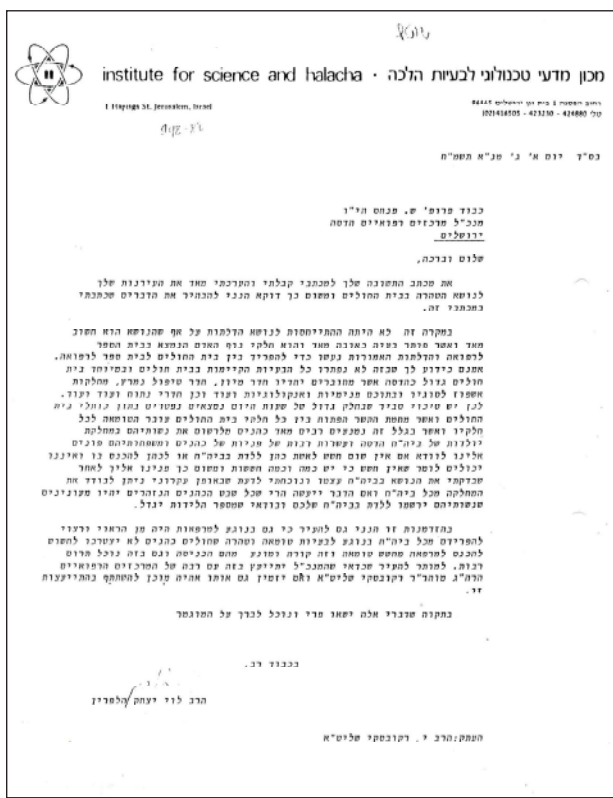

תשובות של מנכ"ל 'הדסה' לפנייתו של הגרל"י הלפרין

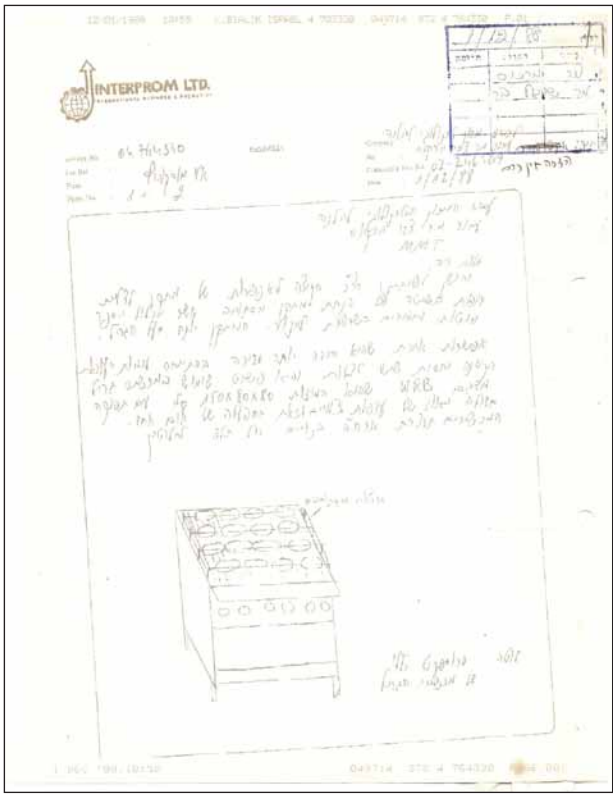
קצין תשמ"ח בעקבות פניות חוזרות ונשנות שהגיעו למכון, ראש המכון המנוח הגרל"י הלפרין צ"ל בפנייה למנכ"ל 'הדסה' דאז פרופ' ש. פנחס בבקשה לפתור את המכשול של טומאת כהנים במחלקת יולדות

מנכ"ל 'הדסה' בתשובה מתחמקת מציע לפנות לרב המרכזים הרפואיים דאז הרה"ג ר' יעקב רקובסקי זצ"ל

הגרל"י הלפרין במכתב חוזר למנכ"ל 'הדסה' דוחה את תשובתו וחוזר על הבקשה לבידוד מחלקת היולדות והמרפאות

טבת תשמ"ט במסגרת הקשר עם המכון התייעצות מטעם ביה"ח עם מהנדס המכון ר' צבי מרכוס בנוגע למתקן צלית עופות במטבח שיעמוד בדרישות ההלכתיות

ידיעה בעיתונות אודות יוזמת פתרון המכון לבידוד מחלקת היולדות של 'הדסה' בפני טומאת כהנים

דרכו של המכון המדעי טכנולוגי להלכה, על-פי מה שהתווה הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, היא לפקוח עין על כל תחומי התקדמות המדע והטכנולוגיה, ולתת את הדעת מראש לשאלות ההלכתיות הנראות כעתידניות, אולם ברות סיכוי סביר להפוך ביום מן הימים למציאות. זאת, על-מנת שבבוא היום, כאשר יצוצו השאלות, יהיו כבר בידינו התשובות המתאימות והכלים להתמודד עמן, ולא נמצא את עצמנו עומדים מול שוקת שבורה.

על-פי תפיסה זו נציג אי"ה מפעם לפעם במדור זה נידונים הלכתיים שונים אודות רעיונות, מחקרים, פיתוחים והמצאות, הנמצאים עדיין בשלבי מחקר כאלה או אחרים, אולם כבר הגיעו לשלב הניסויים, כך שכבר יצאו מכלל 'מדע בדיוני' גרידא. בשונה מיתר המדורים העוסקים בנושאי הלכה למעשה, גישתנו במדור זה תהיה להציג את הדברים 'הלכה ולא למעשה', בהצגת ההיבטים ההלכתיים השונים, מבלי לקבוע מסמרות ולהסיק מסקנות מוחלטות.

על-מנת להגדיל תורה ולהאדירה ולהרחיב את היריעה התורנית, נשמח גם לקבל תגובות מציבור הקוראים, בהבעת דעה על הנכתב במדור זה, הבאת מקורות נוספים לנידונים ההלכתיים וכדומה. את המכתבים אשר יהיה בהם מן החידוש, נפרסם אי"ה בגיליונות הבאים.

לייזר

אחת הטכנולוגיות של העולם המודרני, אשר השימוש בה הולך וגובר כל העת, היא הלייזר. הלייזר משמש למגוון רחב ביותר של רשימת שימושים ארוכה וכמעט בלתי-נגמרת, בתחומים רבים ושונים זה מזה, של מדע, תעשייה, רפואה, קוסמטיקה, אלקטרוניקה, הכוונה, פילוס, מדידה, חיתוך ריתוך, קריאה, העברת תקשורת ועוד ועוד.

ככל שהזמן חולף, צצים רעיונות נוספים בתחום הלייזר, ואף מתפתחות טכנולוגיות חדשות אשר מאפשרות שימושים נרחבים הרבה יותר מאלה הקיימים היום.

שאלות הלכתיות מסוימות סביב הלייזר כבר נידונו בקרב פוסקי זמננו, וחלקן אף קיבלו משך השנים במה בגיליונות 'אספקלריה' בנושאים שונים. אלא שהיות וכפי הנראה, נוכחות הלייזר בחיינו הולכת ומתעצמת, מן הראוי, כמו שעשו גדולי הפוסקים של הדורות האחרונים בנושא החשמל, לקיים דיון הלכתי כולל על נושא הלייזר בהלכה, כאשר מתוך קביעת הכללים ניתן יהיה לדון לאחר מכן על מקרים מסוימים לגופם.

אור מרוכז ממוקד

מקורות האור המוכרים לנו הינם מגוונים ביותר, מאור השמש והאש, ועד לנורות החשמל לסוגיהן השונים. באופן טבעי תכונתו של האור היא להתפשט. בטכנולוגיית הלייזר, לעומת זאת, האור הנוצר נשאר בדמות קרן אור דקה שאינה מתפשטת לצדדים, דבר אשר גורם לה להיות בעלת עוצמה רבה יותר.

הסיבה לכך שבמקורות אור רגילים האלומה מתפזרת ומתפשטת לצדדים היא משום שהאור המופק הוא בדרך-כלל בעלי אורכי גל שונים, כך שכל פוטון - חלקיק אור מגיע עם מופע, אורך גל וכיוון משלו, לכן קרני האור מתפזרות לכל

הכיוונים. שונה מכך הלייזר, בו כל הפוטונים מתואמים, מה שמביא לידי אלומת אור צרה בעלת גלי אור עם אורכים דומים, וממילא הם לא מתפשטים אלא מרוכזים ומגיעים למרחקים ארוכים.

המחשה של ההבדל שבין לייזר לאור רגיל ניתן לקבל מתחום גלי הקול. כאשר המוני אדם גודשים רחבה והם משוחחים, בזוגות

ובקבוצות בנפרד, וגלי הקול המופקים מהם אינם מתואמים, הרעש הכללי העולה מתוך ההמון אינו גדול. אולם ברגע שכל ההמון שואג את אותה מילה במתואם, מתקבל קול אדיר, ביחס גדול בהרבה מאשר אם הם היו ממשיכים לשוחח בנפרד ומגביהים את קולם לאותה רמה. וכמו כן, כאשר גלי האור מתואמים, עוצמת האור גוברת משמעותית.

פליטה מאולצת

יצירת הלייזר נעשית בתהליך אשר מכונה 'פליטה מאולצת'. מכאן השם 'לייזר' שזהו תעתיק של המילה באנגלית: LASER, אשר היא בעצם ראשי תיבות של המילים Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation - הגברת אור על-ידי פליטה מאולצת של קרינה.

תיאור התהליך המדובר הוא כדלהלן: במרכז האטום נמצא גרעין אשר מסביבו חגים אלקטרוניים במסלולים מסוימים הנקראים 'רמות אנרגיה'. כאשר אלקטרון אשר נמצא ברמת האנרגיה הנמוכה ביותר מקבל אנרגיה, הוא עולה לזמן מה לרמת אנרגיה גבוהה יותר. אלא שמאחר שזה אינו מצבו המקורי והיציב, תוך זמן קצר נופל האלקטרון חזרה לרמת האנרגיה היסודית שלו, אז הוא מאבד את אותה אנרגיה שהיא ההפרש בין הרמות, וזו נפלטת בצורת פוטון - כלומר חלקיק אור.

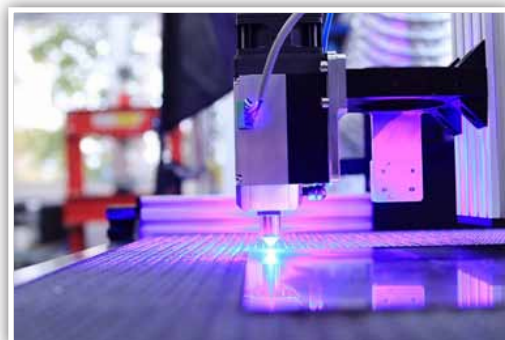
בתהליך הרגיל הנקרא 'פליטה ספונטנית', מאחר שהאנרגיה של הפוטון תלויה בתדירות שלו, הרי שבתדרים שונים הוא יהיה מורכב מפוטונים בעלי אנרגיה שונה. מאידך, בגרסה מורכבת יותר של התהליך, אשר היא זו אשר מייצרת את קרני הלייזר, מתרחשת 'פליטה מאולצת', במהלכה נפליטים פוטונים שונים בעלי אותה אנרגיה - כלומר באותו אורך גל. הדבר מתרחש כך שבטרם שהאלקטרון הנמצא במצב מעורר מספיק ליפול עובר באותו אזור פוטון בעל אנרגיה מתאימה שווה להפרש שבין הרמות, מה שגורם לאלקטרון 'ליפול' לרמת אנרגיה נמוכה יותר ולפלוט בתהליך פוטון נוסף בעל אותה אנרגיה. בהמשך, שני הפוטונים, בעלי אותה תדירות ואותו מופע, ממשיכים בדרכם ונעים באותו כיוון, ואזי ניתן להשתמש שוב באפקט הפליטה המאולצת ולהכפיל מהם ארבעה פוטונים זהים, מהם ניתן להכפיל שמונה, וכן הלאה, כאשר כל חלקיקי האור הנוצרים הינם בעלי אותו אורך גל, מופע וכיוון.

היפוך אוכלוסייה

לעומת התהליך המתואר של מפגש פוטון עם אלקטרון הנמצא ברמת אנרגיה גבוהה, אשר מביא לידי פליטת פוטונים וקבלת אפקט של אור, קיים במקביל תהליך מתחרה הנקרא 'תהליך הבליעה', בו הפוטון פוגע באלקטרון הנמצא ברמתו היסודית, נבלע בתוכו ומביא אותו אל רמתו המעוררת, כאשר התוצאה היא ההיפך מאפקט של אור. על-מנת ליצור הגברה של אור, יש ליצור - באמצעות פעולה של הזרמת אנרגיה למערכת הנקראת 'שאיבה' (ומתבצעת במספר שיטות: כגון התפרקויות חשמליות, הארה עם מנורות חזקות ומהבהבות, או שאיבה על-ידי לייזר אחר) - מצב בלתי טבעי המכונה 'היפוך אוכלוסייה', בו מתערער האיזון ושיווי המשקל שבין האלקטרונים אשר במצב מעורר לאלה שאינם, כך שרוב האלקטרונים הינם במצב מעורר, מה שמביא לידי הגברת האור לפי יחס ריבוי האלקטרונים אשר במצב מעורר.

מרכיבי הלייזר

ליצירת לייזר משתמשים בחומר מגביר העשוי מאטומים אשר מתאימים למטרה זו של ניצול אפקט הפליטה המאולצת, ויחד עמו מהוד - התקן אופטי הכולל שתי מראות הניצבות זו מול זו. תפקידו של המהוד, לנצל עד תום את החומר המגביר, בהעברת האור מספר רב של פעמים, הלך וחזור, במסלול מחזורי, שכאשר קרן האור נתקלת במראת המהוד היא מסתובבת ומשנה כיוון, וכך האור מתקדם הלך ושוב. המראות ניצבות כך שרוב האור משתקף בחזרה ורק חלק קטן ממנו (נניח 10%) עובר ויוצא החוצה בדמות קרן לייזר.

היסטוריה

טכנולוגיית הלייזר מבוססת על העקרונות הבסיסיים של הפיזיקה המודרנית אשר התגלו בתחילת המאה ה-19 למניינם, שעל בסיסם הגיע איינשטיין לתובנה לפיה "ניתן לעורר אלקטרונים לפליטת אור באורך גל מסוים". על סמך התובנה המדוברת, ביצעו במהלך השנים שלאחר מכן מדענים נוספים ניסויים שונים באור, ובאמצעות עמל וכבישת עוד ועוד הישגים בתחום, יש מהם שהצליחו בתחילת שנות ה-60 למניינם להתקדם ולייצר התקנים מעשיים, בצורות שונות, מהם הבשיל הלייזר, כך שמשך שנים רבות, עד לשנת 1987 למניינם, הייתה תלויה ועומדת השאלה למי לייחס את המצאת פטנט הלייזר.

יישומים מגוונים ושאלות הלכתיות לרוב

היישומים הרבים של הלייזר הקיימים כבר כיום, ואף אלו המתוכננים לעתיד הקרוב, הולידו שאלות ודיונים הלכתיים רבים, אשר חלק מהם אף זכה להתייחסויות בגיליונות 'אספקלריה' השונים.

• **כתיבה וקריאה:** קרני לייזר משמשות הן לכתובת קוד בנגנים CD, DVD, והן לקריאת הקוד לצורך פיענוחו והפיכתו לטקסט, תמונות, וידאו, צלילים. כמו כן משמש הלייזר לצורך סריקת וקריאת ברקודים.

שימושים אלה של הלייזר, מולידים בקביעות שאלות בענייני 'כתיבה', כמו למשל לגבי איסור כתיבה בשבת וחול המועד (ראה בדומה לזה: 'בראי ההלכה', גיליון מ, אייר תשפ"ב, עמ' 12 'הקלדה במחשב בחול המועד') וכן בנושא 'כתב' לעניין מחיקת שמות הקודש ועוד (ראה בדומה לזה: 'בראי

ההלכה', גיליון מו, חשון תשפ"ג, עמ' 17 'מחיקת שמות הקודש ממסכי מחשב').

ובעוד שבאופן כללי, יצירת אותות דיגיטליים לא נחשבת כלל כ'כתיבה' במובן ההלכתי, הרי, לעומת זאת, חריטת אותיות כפשוטו באמצעות לייזר על גבי מוצרים שונים הינה בשבת הינה בפשיטות כמלאכת 'כותב' דאורייתא (ראה: רמב"ם שבת פ"א ה"ז).

• **הסרת שיער:** קרני הלייזר מאפשרות הסרת שיער מיותר ובלתי רצוי מהגוף, בצורה אפקטיבית פי כמה מהשיטות אשר היו נהוגות בעבר. ריבויים של מכונים מקצועיים העוסקים בכך, והתפתחות נורמות חברתיות שונות סביב עניין זה, מביאות לידי שאלות הלכתיות רבות בעניין איסור 'לא ילבש' לגבי גברים, וכן לעניין איסור השחתת זקן ופאות הראש (ראה: 'בראי ההלכה', גיליון נח, חשון תשפ"ד, עמ' 15 'הסרת שיער הלחיים בלייזר').

• **רפואה:** פרוצדורות רפואיות מסוימות

נעשות כיום באמצעות חיתוך לייזר, דבר אשר הוליד שאלות לגבי ביצוע ברית מילה, כאשר יש צורך רפואי בכך, באמצעות קרן לייזר, הן בנידון לגבי עצם ביצוע המילה באופן שכזה והן לעניין הברכה, ובהנחה שזו לא הדרך הנכונה, במידה ועשו כן האדם נחשב כ'ערל', ועוד (ראה: שו"ת 'מנחת יצחק' ח"ח, סי' פט; וראה עוד: הרב משה חיים לאו שליט"א, 'מילה בקרני לייזר', קובץ 'עטרת שלמה' בהוצ' המכון המדעי טכנולוגי להלכה, כך, א, תשנ"ו, ובתשובה אליו בשו"ת 'שבט-הלוי' ח"ט, סי' ריב).

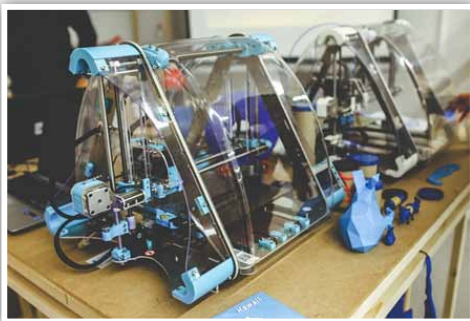

כמו כן, הניתוח הפופולרי המכונה 'הסרת משקפיים', במהלכו מתקנים את צורת הקרנית הפגומה באמצעות קרני לייזר, הביא לידי שאלה האם מותר להיכנס לתהליך זה או שמא יש בכך משום הבאה לידי סכנה (ראה:

'בראי ההלכה', גיליון לה, עמ' 20 'ניתוח לייזר להסרת משקפיים' והוראת רבני המכון להיתר).

• **חיתוך:** אפשרויות החיתוך המדויקות באמצעות קרן לייזר הולידו שאלה, האם ניתן לבצע שחיטה כשרה באמצעות לייזר, כאשר התשובה לכך היא לכאורה, שהיות וחיתוך הלייזר מבוסס על חום ששורף או מתך את החומר, הרי זה גרוע יותר מן המובא

בגמרא (חולין ת,א) שדעת שמואל היא שאם "ליבן סכין ושחט בה שחיתתו כשרה - חידודה קודם לליבונה", שכן בקרן לייזר סברתו זו של שמואל להיתר אינה קיימת. מה גם שהראשונים נחלקו האם בכלל נפסקה ההלכה כדברי שמואל שם.

אמנם אדם החותך מוצר מסוים בצורה מדויקת באמצעות לייזר בשבת, הרי בפשטות הוא עובר על מלאכת 'מחתך' מדאורייתא.

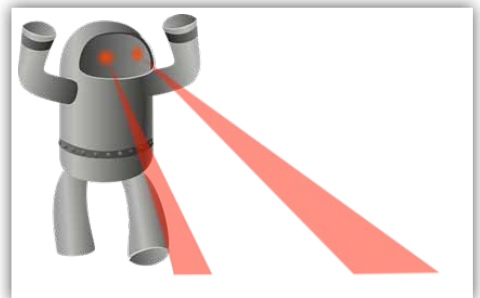
הדפסות: שיטת ההדפסה באמצעות לייזר הביאה לידי הרחבה של דיון הפוסקים אודות ספרי קודש המודפסים בדפוס, האם הדבר נחשב 'כתיבה' לגבי כמה וכמה דברים. מעבר לכך, חלק ממדפסות התלת-ממד מבצעות את עבודתן באמצעות

לייזר, בשיטות שונות (ראה: גיליון לד, כסלו תשפ"ב, 'באספקלריית העתיד - מדפסות תלת-ממד' עמ' 30-31).

כך שככל שיכולות השימוש בלייזר תגדלנה ותעשנה למתחכמות יותר, הרי כפועל יוצא גם ישתכללו כמובן מדפסות תלת-המדמד, ויחד עם זאת ילכו ויתרבו השאלות ההלכתיות העשויות להיות כרוכות בהן (ראה: דוגמאות במאמר שם).

מדידות: מכשירי מדידה רבים מבוססים כיום על לייזר. בין מכשירים אלו יש גם מד-חום, אשר נשאלים לגביו לא פעם לגבי צורות כאלה ואחרות של שימוש בו בשבת, אם על-ידי האדם עצמו, אם על-ידי אדם אחר אשר רק שולח את הקרן לעבר זה שמודדים לו את החום.

הנחייה רובוטית: קיימים כיום שואבי אבק רובוטיים מונחים באמצעות קרן לייזר, שעל ידה ממפה הרובוט את החדר לפני שהוא פועל בו. רבני המכון נשאלו כיצד יש לנהוג לעניין שבת, בין השאר בעקבות החשש שכאשר עומדים מול קרן הלייזר המכשיר משנה את מסלולו כתוצאה מכך (ראה: 'בראי ההלכה', גיליון כח, סיון תשפ"א, עמ' 20 'שואב אבק רובוטי בשבת').

כמו כן מכוניות אוטונומיות, על כל השלכותיהן עם השאלות ההלכתיות הנוצרות יחד עמן (ראה: גיליון לג, 'באספקלריית העתיד - מכוניות אוטונומיות', עמודים 44-39), מנווטות בין השאר באמצעות קרני לייזר.

הסרת קעקועים: בעזרת מכשירי לייזר ניתן כיום להסיר מן הגוף צורת קעקועים. לא פעם נשאלים רבנים ומורי הוראה על-ידי חוזרים בתשובה אשר נכשלו בעברם באיסור עשיית כתובת קעקע, האם עליהם להסיר את אותם קעקועים באמצעות לייזר (ראה: 'בראי ההלכה', גיליון ב, ניסן תשע"ט, עמ' 9 'הסרת קעקועים').

מלאכת מבשל: כאשר מעבדים מתכת באמצעות לייזר, אם למטרת חריטה אם למטרת חיתוך וכדומה, היות והפעולה נעשית באמצעות חום קרן הלייזר אשר מתיכה את המתכת, יש לדון האם לדעת הרמב"ם זו תולדת 'מבשל' בשבת, שכן דעתו (הל' שבת פ"ט ה"ו) שהמתכת מתכת עד שתיעשה גחלת הרי זה תולדת 'מבשל', והוסיף על כך כי "כללו של דבר בין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך הרי זה חייב משום מבשל".

בישול וחימום מים: אוכל מבושל באמצעות קרני לייזר דינו בפשטות כדין אוכל מבושל באמצעות מיקרוגל, אשר הפוסקים נחלקו לגביו האם קיים לגבי בישולו בשנית בשבת באש (או אולי גם בגוף חימום חשמלי לוחט) הכלל ההלכתי של 'אין בישול אחר בישול'.

כמו כן, עמדת המכון לעניין הגעלת כלים, שבמידה והבליעה נעשתה באמצעות אש, יש להחמיר כי לא ניתן להגעיל ולהכשיר את הכלי באמצעות מים שרתחו במיקרוגל, כיריים אינדוקציה וכדומה, ולא על-ידי אש ממש, וכן יהיה הדין

שלא ניתן יהיה להגעיל כלי כזה במים מחוממים באמצעות קרני לייזר.

ליבון קל: יש אשר דנו האם הלייזר, אשר פעולתו הינה בחום, יכול לשמש כ'ליבון קל' לצורך הכשרת כלים אשר דין הכשרתם הוא בהגעלה.

בין מדע בדיוני למציאות

מלבד השימוש הנרחב של הלייזר בתחומים המוכרים והנגישים, טכנולוגיית הלייזר משמשת גם עבור ניסויים מדעיים שלא ניתן היה

לבצע בטכנולוגיות המוכרות עד היום. ניסויים אלה עשויים בסופו של דבר להביא לידי פיתוח מוצרים חדשים ובלתי מוכרים לנו כיום. כן קיימת השערה, שעל בסיס התהליכים המתוארים לעיל ניתן אף למצוא דרך של הפקת אנרגיה לחשמל בדרך חדשנית, 'ירוקה' וחסכונית יותר מהשיטות המסורתיות.

עם זאת יש לציין, כי מכשירי לייזר מסוגים שונים 'מככבים' מזה שנים בעולם המדע הבדיוני, כך שהפיסקה המופיעה באופן קבוע בפתיח של מאמרי מדור 'באספקלריית העתיד' ומציינת את ההבדל הדק שיש להבחין בין 'מדע בדיוני' לפיתוחים עתידיניים, מקבלת משנה תוקף והדגשה יתירה כאשר מדובר בקרני לייזר.

מערכת 'מגן אור'

במשך שנים רבות אמצעי לחימה באמצעות קרני לייזר היו נחלתם של סרטי מדע בדיוני בלבד. אלא שלמרבה ההפתעה, באביב של שנת תשע"ד, הציגה חברת 'רפאל' הישראלית, בסלון האווירי בסינגפור, מערכת הגנה אקטיבית מבוססת לייזר, להגנה מפני רקטות, טילים, פצצות מרגמה וכלי טיס שונים. המערכת אשר בתחילת פיתוחה נודעה בשם 'קרן ברזל' ידועה כיום בשם 'מגן אור', ובמצב המלחמה והבלתי-נודע השורר כיום בארצנו הקדושה, מפעמת בלב רבים תקווה, שבקרוב, תוך כשנה בערך, תושלם המערכת, תהפוך למבצעת ותספק בעזרתה ה' הגנה מפני האיומים הרבים אשר לצערנו אנו חווים כאן בארץ הקודש.

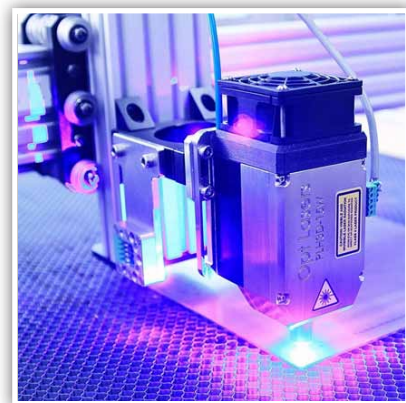
כמובן, וכאן המקום להדגיש זאת, שכל ההתפארות במערכת הייחודית המדוברת, אשר מהווה 'גאווה ישראלית' טיפוסית, וכן השלכת יהב עליה כאילו בה תלויה הכרעת המערכה, הינה תופעה מצערת, אשר די במבט קצת מפוכח בכדי להימנע מנפילה בה, בפח המוכר והמאכזב של 'כוחי ועוצם ידי'.

תחת זאת יש לחזור להפנים את האמת הפשוטה, האחת והיחידה, כי 'אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים', וכי מלבד התחזקות בתורה ובמעשים טובים אין שום עצה אחרת להינצל מחבלי משיח. ובדרך צחות ניתן אולי להוסיף, שבמקום לצפות ולהמתין ל'לייזר' מוטב לבטוח בה' ולשנן כי 'לה' העזר' - כי לו לבדו הישועה.

עם זאת, לגופו של פיתוח, יתכן שהוא טומן בחובו עניין אשר עשוי אולי להיות גורם משמעותי בדיון ההלכתי אודות קרני לייזר.

'מעשה וגרמא' בלייזר

כפי שרבים וודאי מכירים ויודעים, דרכו של המכון, כפי שהתווה הגאון המופלא רבי לוי יצחק הלפרין זצוק"ל, היא בחינת כל הפיתוחים החדשים, המתחדשים חדשים לבקרים, תוך עמל למתן הגדרות מדויקות מה מוגדר כ'מעשה' לעניין דיני התורה, לעומת 'גרמא', וכן ההבחנה בין 'מעשה' לעומת 'מלאכה', וכמבואר בהרחבה ביצירה המונומנטלית 'מעשה וגרמא בהלכה', פרי עמלו של הגר"י הלפרין, וכן בצורה מבוארת, שווה לכל נפש, בסדרת

השיעורים המתומללים 'מושגי יסוד', משיעוריו של בנו ממשיך דרכו ראש המכון הגאון רבי אברהם משה שליט"א, אשר הופיעו בהמשכים בגיליונות אספקלריה (נ, נא, נב, נד, נה, נו) במדור 'על משמר ההלכה'.

לאור זאת, ובעקבות מה שצוין בתחילת המאמר, כי בשל המרכזיות ההולכת וגוברת של קרני הלייזר בתחומי חיים רבים, יש לקיים

אודותיהם דיון הלכתי רחב יותר מאשר מתן מענה לשאלות מקומיות אשר צצות סביב התקני לייזר כאלה ואחרים, החלו רבני המכון להעלות שאלות מקדימות לדיון, בכיוונים הבאים:

- בגדרי 'מעשה': אם מבצעים דבר מה באמצעות קרני לייזר, האם הדבר נחשב כ'מעשה' לכל דבר? התשובה מן הסתם היא 'כן'. אבל הדבר אכן ברור?
- השולח קרן לייזר לפצוע/להרוג משהו, האם דינו כשולח חיץ? גם כאן התשובה 'מן הסתם' כן.
- מה הדין כאשר קיימת כבר קרן לייזר בידי אדם אחד, והיא פועלת ועושה, או להיפך לא עושה שום פעולה, ואז מגיע אדם אחר ומסיט את קרן הלייזר, ועל ידי כך נעשית או נמנעת פעולה במקום אחר - כיצד עלינו להתייחס לכזה מצב מבחינה הלכתית?
- לגבי שבת: מעבר להפעלת לייזר, או לביצוע מלאכות באמצעותו, אשר הן כמובן אסורות בשבת - מה האיסור בעצם שליחת קרני לייזר בשבת, אם בכלל? והאם יש משמעות לכך שהן נשלחות מחוץ לתחום שבת?

אופטיקה אדפטיבית בהלכה

על פי הפרסומים, האתגר ההנדסי העיקרי עמו מתמודדים מפתחי מערכת 'מגן אור', אשר בלעדי זה אין שום אפקטיביות למערכת, הוא העובדה שכאשר שולחים קרן אור במרחבי האטמוספירה, בעיקר כאשר מדובר במרחקים גדולים, זרמי אוויר חמים וקרים מתערבלים ויוצרים מעין עדשות קטנות אשר 'קורעות' את קו הראייה, וכך גם את קרן הלייזר. כך שלמרות שלעניי המתבונן קרן הלייזר ישירה וחדה ומכוונת ישירות על המטרה, לאמיתו של דבר היא משובשת, וממילא לא יכולה לייצר את המטרה. החידוש של המערכת טמון בטכנולוגיה חדישה הנקראת 'אופטיקה אדפטיבית', שמטרתה לתקן את השיבוש ולשמר את המצב 'קפוא' ומתוקן. הדבר נעשה באמצעות רכישת ידע כיצד למדוד את התופעה, ואז לשנות את קרן הלייזר בהתאמה לשיבוש המצופה, אולם מהר יותר מקצב השינוי המתרחש באטמוספירה, ובכך למעשה להתגבר עליו.

לדברי המפתחים, פיתוח מערכת 'מגן אור' אשר מבוססת על אופטיקה אדפטיבית הינו אתגר טכנולוגי אדיר. ובנקודה זו יש לעצור ולומר, כי יתכן שבדבר זה גם טמונה נקודה משמעותית מבחינה הלכתית, הן לגבי מערכת 'מגן אור' עצמה ביחס ההלכתי כלפי האדם המפעיל אותה, והן לגבי מערכות לייזר נוספות אשר וודאי יגיעו בעקבותיה ויהיו מבוססים על טכנולוגיה זו.

שכן כאשר דנים על גדרי 'מעשה' יש - לגבי דברים מסוימים לפחות - משמעות והבדל, בין מעשה אשר נוצר אך ורק בידי האדם, לבין פעולות כגון שליחת קרן לייזר אשר אמצעים נוספים שאינם ידי אדם הם אשר מביאים לידי התוצאה.

כך שיתכן, כי מכאן ואילך, כאשר ייקבעו ההגדרות ההלכתיות הכלליות בנוגע לפעולות אשר מבוצעות באמצעות קרני לייזר,

יהיה מן הצורך להתייחס ולהבדיל בין קרני לייזר 'רגילות' לבין כאלה אשר פעולתן מתרחשת בעזרת טכנולוגיית 'אופטיקה אדפטיבית'. ובינתיים, התפילה היא כי מגן האור יגיע לנו מאת אבינו שבשמים בורא כל העולמות המשגיח עלינו ומצילנו מכל צרה וצוקה, ואשר במהרה יזריח אורו עלינו בגאולה השלמה.

אספקלריה

יו"ל ע"י המכון המדעי טכנולוגי להלכה
רחוב הפסגה 1, בית וגן ירושלים 9646501 ת.ד. 3564
טל: 02-6424880 | פקס: 02-6420949
machon.halacha@gmail.com | www.machonhalacha.co.il
לתגובות, שאלות והערות ניתן לפנות באימייל: aspaklrya@gmail.com

